

FOLKEHØGSKOLEN

#2 – 2015 – ÅRGANG III – UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

FOLLO:
STORT FILMPROSJEKT

SIDE 8

PEDAGOGIKK:
SOKRATES OG DIALOGEN

SIDE 14

ONDSKAP:
EN FOLKEHØGSKOLELINJE

SIDE 20

SAMUEL MASSIE:
**EN UNG MANNS
FORVANDLING FRA
SKOLETAPER TIL
VERDENSBORGER**

SIDE 4

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:
Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Redaktør:
Marte Fougner Hjort
marthe@folkehøgskole.no
mob. 928 26 021

Send ros og ris til:
redaktor@folkehøgskole.no

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som
er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i
god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Anyplace (anyplace.no)**
Produksjon/trykk: **Østfold trykkeri**
Papir: Amber Graphic
Forsidefoto: **Kjetil Østli**

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo, tlf.: 22 4743 00,
fax: 22 47 43 01, bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.frilyntfolkehøgskole.no

Generalsekretær:
Knut Simble
knut@folkehøgskole.no
tlf.: 69 14 44 63 / 97 42 89 79

Leder:
Øyvind Brandt
Falkestien 12, 3179 Åsgårdstrand
oyvind.brandt@folkehøgskole.no
tlf: 900 77 694

Nestleder:
Haldis Brubæk
Romerike folkehøgskole
2050 Jessheim

Styremedlem:
Britt Soot
Follo folkehøgskole
1540 Vestby

Styremedlem:
Elin Evenrud
Holtekilen folkehøgskole
1368 Stabekk

Styremedlem:
Henning Iversen
Toten folkehøgskole
2850 Lena

1. varamedlem:
Siri Skjerve Gjeldnes
Ringebru folkehøgskule
2630 Ringebru

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

Fagpressen

LEDER – YTRINGSFRIHET	3
PORTRETET – SAMUEL MASSIE	4
FILMPROSJEKT: FOLLO FOLKEHØGSKOLE	8
DEBID – ØKOLOGISK MAT PÅ SUND	10
KUNST – INGER JOHANNE GRYTING	13
PEDAGOGISKE INSPIRASJONSKILDER, SOKRATES OG DIALOGEN	14
FRA PRESSEN	16
PEDAGOGISK HVERDAG: RISIKOSPORT I FINNMARK	18
HISTORIEN OM EN FOLKEHØGSKOLELINJE	20
HÅP I HELLAS	22
SPALTE: RONNIE MAG LARSEN	26
INNSPILL: BJØRN BERENTSEN	28
ARBEIDSRETT: HVORDAN VARSLE I ARBEIDSFORHOLD	31
DEBATT – REISENS PARADOKS, SIRI SKJERVE	33
DEBATT – ETT SKOLESLAG, MORTEN EIKENES	34
LEDER: STOLER VI PÅ SAMTALEN, ØYVIND BRANDT	35
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET	36
INFORMASJONSKONTORET	41
BAKSIDEN: TEKST/DIKTSTAFETT	44

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet. Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

YTRINGSFRIHET, Ytringsfrihet, ytringsfrihet.... ytri... yt..

I løpet av noen halvtimer var nær sagt hele Norges befolkning Charlie – *je suis Charlie*. Etter det fatale terrorangrepet 7. januar der to bevæpnede menn kom seg inn i magasinet Charlie Hebdo's redaksjonslokaler og åpnet ild med kalasjnikovgeværer, mens de ropte islamistiske slagord, og tolv mennesker ble drept, var ytringsfriheten på alles lepper og invaderte spaltene i pressen de påfølgende dagene. Det var slående å observere hvordan alle gikk i takt i de ulike mediene etter hendelsen. Det var lite rom for nyanserte røster. Budskapet var: Ytringsfrihet skal det kjempes for – og ikke minst retten til å provosere.

Debatten har heldigvis kommet inn i mer smult farvann hvor det nå er mulig å ha en samtale rundt dette vanskelige temaet. Ytringsfriheten skal vi kjempe for med høy røst, men også rope for å bruke den med visdom. Provokasjon for provokasjonens egen skyld er lite byggende.

Angrepet mot ytringsfriheten i Norge dreier seg om langt mer enn karikaturer og blasfemiparagrafer. Det skjer en formidabel innskrenkning av borgernes ytringsfrihet i det ganske alminnelige Hverdags-Norge i dag.

En rektor fra Stjørdal kjempet for mer ressurser til skolen sin, og ville

prioritere barn framfor andre investeringer. For dette fikk han skriftlig advarsel fra kommunen der det «forventes at han i fremtiden er lojal» – hvis ikke vil det kunne «føre til oppsigelse/avskjed». – De kaller det lojalitet, men det er lydighet de krever, sier rektoren.

I helsevesenet får vi stadig servert historier hvor ansatte knebles til ikke å uttale seg og si sin mening. Det siste var legestanden som reagerte kraftig på at et forslag til avtaletekst ved nyansettelser i helseforetakene som ville bety at legene ikke bare skulle tie om pasientenes helse, men om «opplysninger som medarbeidere blir kjent med og som kan være til skade for helseforetaket dersom det blir kjent». Legene kalte dette for en «knebleparagraf».

Kravene om lydighet ser ut til å eskalere. En FAFO-undersøkelse konkluderer med at det tegner seg et bekymringsfullt bilde for ytringsfrihetens kår i arbeidslivet. Her leser vi blant annet: «Funnene kan indikere at en stor andel arbeidsplasser, og særlig i offentlig sektor, har arbeidsavtaler som kan være i strid med viktige elementer i grunnlovens §100». Dette er grunnlovsparagrafen som beskytter ytringsfriheten. Vi tror omdømmebygging og detaljert

målstyring ofte skaper en byråkratisk frykttkultur.

I folkehøgskolen har vi kanskje det omvendte problemet. Mange har etterlyst fortidas rektorer og skolehøvdinger som engasjerte fyrtårn og meningsbærere i det offentlige rom. Dagens folkehøgskoleledere er det vanskeligere å få øye på, men de har i alle fall muligheten – uten påført munnkurv.

Som skoleslag har vi et mandat og en viktig oppgave i å myndiggjøre ungdom, gi de en bagasje som gir lyst til å delta og til å bry seg. Vi skal utvikle vilje og evne til å stå opp for deltakelse og til å benytte seg av ytringsfriheten, for å bygge en god og demokratisk framtid.

Filosofen Jon Hellesnes snakker om dannelse – det innebærer en evne til å utvikle seg som autonom samfunnsborger, kort sagt evne til myndig selvbestemmelse.

Det skal tydeligvis mer enn karikaturtegninger for å hindre ytringsfriheten – det ser ut som vi klarer dette særdeles godt selv her på berget. Det er tid for å stå opp for ytringsfriheten i det ganske alminnelige offentlige rommet i landet NORGE.

ØYVIND KRABBERØD

GUTTEN SOM SEILTE SIN EGEN SJØ

Som 16-åring var Samuel Massie likegyldig til det meste og mer under dyna enn på skolen. To år senere hadde han skrevet testamente og sto til rors på seilskuta Berserk med kurs for Sydpolen. Nå har han skrevet en bok som bør gi norsklæreren bakoversveis.

TEKST OG FOTO: KJETIL ØSTLI

– Du ble kjent i Norge da skuta du hadde seilt, Berserk, var savnet i Antarktis. Da du møtte pressen, stotret du frem: «No vil eg hem å spille Playstation.» Hva skjedde?

– Dette var et kræsje mellom to verdener for meg. Jeg lå nedgravd i snø på vei mot sydpolen da jeg plutselig fikk beskjeden. Skipskameratene jeg hadde seilt med de siste seks månedene og kjempet gjennom 35 meter høye bølger sammen med, var forsvunnet. Det ble et race mot tiden, og søvn og mat ble nedprioritert de neste døgnene, og da jeg endelig ankom sivilisasjonen for første gang på tre måneder, sto det et svært pressekorps og ventet. Jeg tror nok ansiktsuttrykket mitt sa mer enn ordene jeg kom med.

SELVTILLITEN VAR BORTE

– Du skriver om oppvekst i Bergen, folkehøgskole i nord, horehus i Singapore, seiling med delfiner og haier i Stillehavet, dykking på Great Barrier Reef, fest med vennlige kannibaler og møte med mektige Antarktis og Sydpolen.

– Hva slags bok er dette egentlig?

– Dette er en bok om en mislykket ungdom, i skolesystemets øyne, som føler at hans verdi som menneske utelukkende er basert på hvilke karakterer han får. Selvtilliten var borte etter elleve års skolegang, og jeg så på skolen som min største fiende. Uten at jeg visste det søkte moren min meg inn på en folkehøgskole i Nord-Norge med fokus på friluftsliv. Her fant jeg overraskende nok motivasjon og interesse for livet igjen. Forbedringen var så oppsiktsvekkende at eventyrreren Jarle Andhøy inviterte meg med på seilas til verdens mest ugjestmilde strøk, Antarktis. Så boken handler om en sterk indre reise. Om min personlige utvikling, en drøm som oppstår og veien mot den, vennskap sterkere enn fjell, og ikke minst, sorg.

Kort fortalt er det en historie om en lang reise: Jeg gikk fra å være en trøtt 16-åring som levde et meningsløst liv uten fremtidsplaner, til å bli en målbevisst 18-åring som står på jordens ytterkant, klar til å ofre livet mitt for det jeg tror på.

– Du var 18 år da du mistet tre kamerater på seilasen til Antarktis. Ennå vet vi ikke sikkert hva som skjedde med Berserk. Hvordan preger det deg?

– I tiden etter forliset tenkte jeg bare på dette. Hva hvis ...? Hvordan var det mulig? Jarle og jeg var landlaget, det var vi som hadde den risikofylte oppgaven med å krysse mer enn 30 000 bresprekker. Båten skulle ligge trygt i havn, og våre tre skipskamerater skulle vente på oss. Ulykken preger meg fortsatt, og er en blitt en del av hvem jeg er. Før dette tenkte jeg lite på døden, og så livet som en uendelig lang landevei. Møtet med døden, det å miste noen man er glad i, gjør at man ser at livet er skjørt, og altfor kort til å ikke nyte hvert øyeblikk og gi 100 prosent for det man vil.

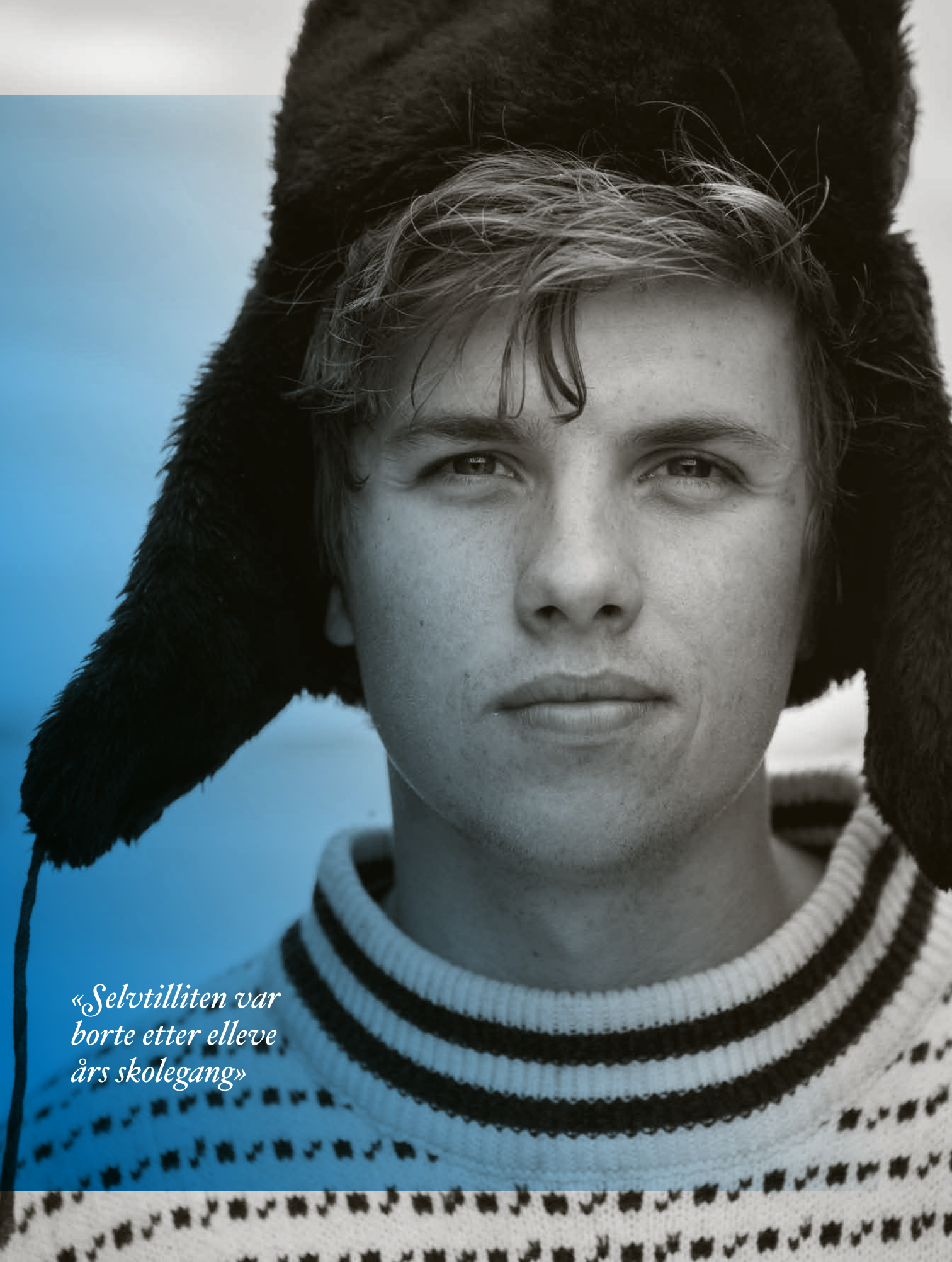
ALLE KAN

– Du er ordblind, du skulket mye, røyket hasj i ung alder og droppet ut av skolen. Og nå har du klart å skrive bok. Hva tror du de gamle lærerne dine kommer til å si?

– Vi får se når jeg sender boken i posten til norsklæreren som strøk meg og sa at jeg aldri kom til å få til noe som helst. Kanskje hun til og med kan gi meg en ny norskkarakter når hun har lest ferdig boken? Jeg velger å sitere hva vi sa ombord i «Tangeruddampen»: Alle kan! Jeg skulle ønske noen i skolen hadde tenkt det da jeg begynte å miste gnisten.

– Du forteller om et liv som problemgutt, og en utrolig reise etterpå. Hva forsøker du å si? Og hvem håper du skal lese boka?

– Kanskje at uansett hvor mislykket folk sier at du er, så er det opp til deg å finne ut om de har rett. Boken er for alle som

*«Selvtilliten var
borte etter elleve
års skolegang»*

«Jeg gikk fra å være en trøtt 16-åring som levde et meningsløst liv uten fremtidsplaner, til å bli en målbevisst 18-åring som står på jordens ytterkant, klar til å ofre livet mitt for det jeg tror på»

noensinne har vært ungdom eller fortsatt er det. For dem som er interessert i hvordan en sterk gnist kan oppstå i det som fortoner seg som meningsløst.

– En av fire ungdommer dropper ut av norsk skole.

Hvorfor?

– De er lei. Interessen blir ikke ivaretatt, motivasjonen og mestringsfølelsen forsvinner. Jeg tror det har å gjøre med at skolesystemet ser eleven som statistikk i stedet for et individ med individuelle behov. For at jeg skal gidde å gjøre noe må jeg være interessert.

TIL SJØS

– Før kunne problembarn, og andre, ta seg et år til sjøs. Burde det vært et alternativ i dag?

– Definitivt. I dag lærer vi å leve mens vi sitter bak en pult. Jeg tror det er flere enn meg som trenger noen praktiske utfordringer. Folkehøgskolen og det å dra til sjøs var vendepunktet hvor fokuset på å lære om verden gjennom det læren sa ble snudd til å lære om verden utfra meg selv. Denne boken handler om hvordan jeg fant min vei, og jeg håper den kan inspirere andre til å finne sin.

*«Folkehøgskolen og
det å dra til sjøs var
vendepunktet»*

Elever på filmlinja, fra venstre: Joakim Tutturen, Even Hesby og Petter Martinsen Holm.

STORT FILMPROSJEKT PÅ FOLLO FOLKEHØGSKOLE

Totalt 600 personer så filmen «Isblomster visner i kulden» på premieren på Follo folkehøgskole 23. februar og på de etterfølgende visningene. Filmen har blitt et unikt tidsbilde fra Follo under 2. verdenskrig.

TEKST: MAGNAR OSLAND / FOTO: FOLLO FOLKEHØGSKOLE

Det er gjort et imponerende arbeid med detaljer, rekvisitter, innspillingssteder, lydbearbeiding, musikk, kameraføring, klipping, skuespill og prosjektledelse.

Morgan Davidsen har vært prosjektleder og poengterer den pedagogiske effekten av et tilnærmet profesjonelt filmprosjekt. Silje Nordseth, klipper på «Kampen om tungtvannet», er en

blant flere profesjonelle fagarbeiderne som har vært involvert. Elevene har fått kjenne på alle sider ved produksjonen, og tilegnet seg en betydelig og reell erfaring med hva som kreves innenfor filmbransjen. Denne realitetsorienteringen er særdeles viktig å gi elever som vurderer en filmutdannelse. En annen dimensjon ved prosjektet er den lokale forankringen. Dette skaper et engasjement i

samarbeidet med lokalmiljøet og gir oss et publikum ved visninger samtidig som det bidrar til å bygge skolens omdømme. Morgan er opptatt av synliggjøring og har latt seg inspirere av andre folkehøgskoler som har bygd større trebåter. – Dette er prosjekter som vi av og til må ta oss tid til. Det er viktig å kjenne på de lange og sammensatte prosessene, samtidig som vi er med å skape noe som

setter folkehøgskolene på kartet i lokale medier og aller helst i de nasjonale mediene.

Filmen varer i ca 25 minutter og bygger på faktiske hendelser under 2. verdenskrig i Follo. Tittelen er knyttet til et oppdrag som ble gitt til den lokale motstandsbevegelsen. Lokale aktører har gjort en betydelig jobb med å gjenskape tidskoloritten; gamle kjøre-

tøy, veteranfly, Norges eneste Messerschmitt og tilgang til å filme på Oscarsborg er noen av elementene. NRKs tungtvann-serie og Tyldums «The Imitation Game» har også bidratt til at interessen for temaet har økt. Det er absolutt riktig tidspunkt for et slikt prosjekt, og det synliggjør den innsatsen unge mennesker på samme alder som folkehøgskoleelever gjorde under

krigen. Morgan håper at prosjektet bidrar til en økt interesse for kortfilm/novellefilm og at elevene i framtiden vil være opptatt av å løfte fram sin egen lokalhistorie på ulike måter. Sparebankstiftelsen har støttet prosjektet spesielt fordi filmen vil være tilgjengelig og bli brukt i en rekke pedagogiske og historiske sammenhenger i lokalmiljøet i lang tid framover.

«Elevene har fått kjenne på alle sider ved produksjonen, og tilegnet seg en betydelig og reell erfaring med hva som kreves innenfor filmbransjen»

Motiverte elevar gjer satsinga på økologisk mat på Sund Folkehøgskole og min jobb meir inspirerande, seier Svein Arne Sundfær, internatleiar og kjøkensjef på Sund Folkehøgskole. Foto: Janne Svit

SUND FOLKEHØGSKOLE – TAR MATEN OG ELEVANE PÅ ALVOR!

Vi køyrer inn i Steinkjer sentrum, parkerer og går ut i mørket og vinterkulda. Over speilblank is og med vind i håret – vi landar til slutt ved inngangsdøra til Rådhuset på Steinkjer. Her skal Debio arrangere frukostmøte denne onsdags morgonen i januar. Ein av dei som skal inspirere til bærekraftig menyplanlegging i storkjøken er Svein Arne Sundfær, internatleiar og kjøkensjef på Sund Folkehøgskole på Inderøya i Trøndelag.

TEKST: IDUN BJERKVIK LEINAAS, DEBIO

Sund folkehøgskole er ein samfunnsengasjert skule. I følge eigne nettsider er det spesielt tre ting dei brenn for og vil dele med elevane: engasjementet for internasjonal solidaritet, arbeidet for ei bærekraftig utvikling og verdien av kunst- og kulturuttrykk. Ei satsing på økologisk matservering fell derfor naturleg inn.

Det vi som forbrukarar et har verknad på både menneskje og miljø, i Noreg og i andre land. Ikkje berre magemå-

let endrar seg ut i frå kva du et – visste du at maten faktisk har større klimapåverknad enn utsleppa frå trafikken? Omtrent halvparten av det vi et i Noreg er produsert utanlands. Og sjølv om noko matproduksjon er norsk, kjem store delar av dyreføret og gjødsla frå andre stadar i verda – vanlegvis produsert med klima- og miljøbelastande metodar.

NATURENS EIGNE PREMISS

Landbruket har dei siste hundre åra gjennomgått ei stor strukturendring. Fleire gardar har spesialisert seg på anten planter eller husdyr, og mange gardar har vidare spesialisert seg på visse avlingar, som til dømes korn. Oppdelinga mellom husdyrhald og planteproduksjon har ført til at gjødsel frå dyra ikkje vert brukt ved plantedyrking i same grad. Det som tidlegare hadde tilnamnet «bondens gull» vert no i mange samanhengar sett på som eit avfallsprodukt. Einsidige produksjonar gjer avlingane meir sårbare for ugras, sopp og skadedyr, og avhengigheita av innkjøpte innsatsmidlar som kunstgjødsel og kjemiske sprøytemidlar aukar. Våre matvaner har også endra seg, og ser du ekstra nøye etter i butikken ser ein lett ei einsretting i mattilbodet.

Økologisk landbruk kjenneteiknast ved at ein tar utgangspunkt i naturen sine premiss. Dette krev ei allsidig drift – som økologisk produsent vil ein ikkje lykkast med monokulturar. Ein gard som i størst mogleg grad er basert på gardens egne og lokale ressursar er godt rusta for å meistre ei økologisk drift. Det er eit forbod mot kjemiske sprøytemiddel og kunstgjødsel, og ein legg stor vekt på å legge til rette for dyra sin velferd. I foredlingssamanheng er det minimal bruk av tilsetningsstoff og prosesshjelpemiddel.

SUNN OG NÆRINGSRIK MAT

Sund folkehøgskole er ein internatskule der elevane bur og lev, og dermed også et. Å leggje til rette for gode kosthaldsvaner hjå elevane i løpet av skuleåret, og å inspirere dei til å ta med seg dette vidare i livet, ligg til grunn for alt arbeidet på kjøkenet på Sund. Svein Arne starter sitt foredrag denne morgonen med å fortelje om korleis elevane på Sund bidrog til at menyen og matsserveringa vart endra.

– På Sund har vi lenge lagd mat frå botn av. Sunt kosthald er viktig for ungdommar, og vi opplev av dei stiller store krav til menyen på skulen. På starten av 2000-tallet merka vi på kjøkenet at fleire og fleire av elevane spurte etter økologisk mat. Vi bestemte oss derfor for å prøve ut litt økologiske varer, fortel Svein Arne.

I tillegg til økologisk matsservering har skulen også fokus på fairtrade-varer, skulen er palmeoljefri, og dei jobbar med tradisjonsmat. På eit personalmøte i januar 2012 vart det klart at kjøkenet likte det dei hadde prøvd ut – dei vedtok personalet eit hårete mål; Sund Folkehøgskole skulle ha 50 % økologiske råvarer innan 2015.

DEBIO – GARANTISTEN FOR ØKOLOGISK PRODUKSJON

Omgrepet «økologisk» er rettsbeskytta for matvarer, og Debio si merking, Ø-merket, er garantien for at varen er økologisk.

*«Det vi som forbrukarar
et har verknad på både
menneskjer og miljø,
i Noreg og i andre land»*

Herleg smakfulle og knasande sprø økologiske knekkebrød baker dei sjølve på Sund Folkehøgskole. Foto: Janne Svit

«*Debìo si merking, Ø-merket, er garantien for at varen er økologisk*»

I tillegg til å garantere for at varen er produsert utan bruk av kunstgjødsel eller sprøytemidlar, får ein som forbrukar ei vare som også er produsert etter strengare krav til dyrevelferd. Ø-merket stiller også strenge krav når det gjeld tilsetningsstoff (E-stoff), og kunstige farge-, smaks- og aromastoffer er ikkje tillat.

Medan Ø-merket vert brukt for godkjente økologiske produkt, har Debìo også ei merkeordning som fortel om kor stor del av serveringa på ein kafe, i ein restaurant, på eit hotell eller anna såkalla «storkjøken» som består av økologisk godkjente produkt. Eit bronsemerke fortel at minst 15 % av serveringa er økologisk, alternativt kan 15 ulike økologiske produkt bli brukt til ei kvar tid. Sølvmerket fortel deg at minst 50 % av serveringa er økologisk, medan gullmerket viser at minst 90 % av serveringa er økologisk. På nettsida www.serveringsmerker.no kan du enkelt finne serveringsstader som er sertifiserte med bronse-, sølv- eller gullmerke. Sund Folkehøgskole har i skrivande stund bronsemerke, men Svein Arne framhevar i sitt foredrag: «I mai skal Debìo kome på besøk, og vi gjer det vi kan for å då kunne bytte ut bronsen med eit sølvmerke!»

OM ELEVANE FÅR VELJE

– På Sund starta vi opp med å prøve ut økologiske mjølkeprodukt og tørrvarer som ris og pasta, og vi gjorde også ei kartlegging av kva elevane og gjestane faktisk forsynte seg med. Vi sat fram rundstykke, økologiske og ikkje-økologisk, og informerte kva som var kva. Elevane valte, ikkje overraskande kanskje, dei som var økologiske, fortel Svein Arne.

Dei kjøentilsette på Sund reiste på inspirasjonsbesøk til andre kjøen i området som hadde starta med servering av økologisk mat: St.Olavs hospital og Fosen Folkehøgskole og fleire andre. Dei gjekk på kurs, inviterte inn kokkar og bakarar til skulen for å få ny kunnskap. Og det er tydeleg at dei har fått kunnskap som gjer dei i stand til å lage mat som fell i smak. Svein Arne sender rundt ein kurv med ferske økologiske knekkebrød – bakt etter eiga oppskrift – herleg smakfulle og knasande sprø.

– Vi klarte ikkje finne økologiske knekkebrød hjå våre leverandørar. Vi bestemte oss derfor for å bake dei sjølv. No klarer vi ikkje å produsere nok for å møte etterspørselen, ivrar Svein Arne.

For Sund var det viktig å involvere elevane i den økologiske satsinga. Kjøkensjefen inviterte dei inn for å få innspel til menyplanlegginga, og stilte dei mellom anna spørsmålet: Kva ville de ofre for at maten som skulle bli servert skulle vere økologisk. Økologiske råvarer kan nemleg vere litt dyrare enn dei

konvensjonelle, og ein må kanskje velje bort nokre av varene ein vanlegvis et. Svaret frå elevane var eintydige: Dei kunne gå bort frå å ha dessertar på kvardagar og jus til frukost.

I dag har ein i større grad integrert matlaginga i skulekvardagen også for elevane. Det praktiske personellet på skulen fungerer som lærarressursar; elevane er med både på fiske, slakt, sanking, hausting og foredling på kjøkenet. Frå våren 2015 kan elevane også lære å dyrke grønsaker i drivhuset som snart står klart.

– Motiverte elevar gjer satsinga på økologisk mat på Sund Folkehøgskole og min jobb meir inspirerende. Eg er heilt sikker på at skulen har eit fortrinn ved å tilby økologiske servering. Basert på tilbakemeldingar frå våre elevar veit vi at Debìos serveringsmerke gjer at mange elevar vel å kome til oss, avsluttar Svein Arne Sundfær, engasjert og glad kokk på Sund Folkehøgskole.

FEM RÅD TIL EIT BEREKRAFTIG KOSTHALD

Å vite kva som er riktig å ete for å ta omsyn til miljø, helse og etiske perspektiv kan vere ei utfordring. Det beste valet for miljøet er veldig ofte også det som er best for di eiga helse og det som også smaker mest. Ved å følge desse fem råd kjem vi eit godt stykke på veg til bærekraftige matvaner og eit forbruk i harmoni med jordas ressursar:

- Vel meir grønt
- Vel økologisk
- Vel frukt og grønsaker etter sesong
- Vel riktig kjøt
- Vel riktig fisk

Vel bekomme!

DEBIO

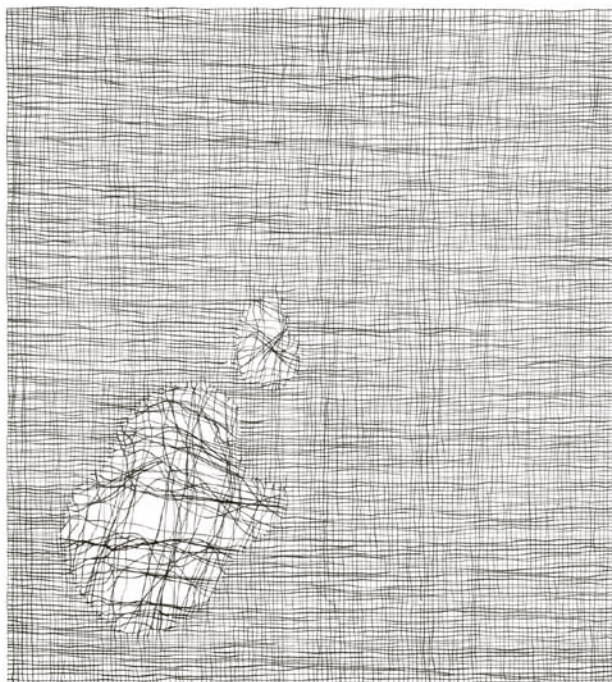
Debìo kontrollerer og godkjenner økologiske produksjoner i Norge. De er garantisten for at varer med godkjenningssmerker er produsert på en økologisk måte.

Alle økologiske matvarer som produseres i Norge har en godkjenning fra Debìo. Denne godkjenningen er en forutsetning for å kunne si at et produkt er økologisk, og for å kunne bruke Ø-merket i markedsføringen.

Begrepet økologisk er beskyttet, og alle som produserer økologiske matvarer må forholde seg til det offentlige regelverket som finnes på området (økologiforskriften). I dag er mesteparten av Debìos virksomhet konsentrert rundt det å føre tilsyn med økologisk produksjon etter økologiforskriften. Tilsynet er basert på en avtale med Mattilsynet, og kontrollen omfatter både gårdsbruk, foredlingsbedrifter, pakkerier, omsetningsledd og importører.

Debìo.no

Les meir om Debìo sine serveringsmerker på www.serveringsmerker.no og følg Debìo på Facebook: www.facebook.com/debionorge
Les meir om Sund Folkehøgskole på www.sundfhs.no

INGER JOHANNE GRYTTHING

– EN NEW YORK-KUNSTNER VENDER HJEM TIL NORD-NORGE

For første gang presenteres Inger Johanne Gryttings kunstnerskap i sin fulle bredde for det norske publikum med en stor utstilling i Nordnorsk Kunstmuseum og en bok om hennes kunst.

Inger Johanne Grytting er født 1949 i Svolvær og har røtter i Tromsø. Allerede i 1972 flyttet hun til New York City, hvor hun siden er blitt boende. Gryttings atelier på Manhattan har vært et møtested for norske og amerikanske kunstnere, forfattere og intellektuelle i mange år. Hennes kunstnerskap kan sees som bindeledd mellom opprinnelige amerikanske kunstbevegelser – som konseptkunst og minimalisme – og norsk kunsthistorie.

– Det er et stykke viktig norsk-amerikansk kunsthistorie som her presenteres, påpeker Nordnorsk Kunstmuseums direktør Knut Ljøgodt. «Grytting er et kjent navn i kunstnerkretser i New York og Norge, og vi er nå glade for å kunne presentere henne for et større publikum her hjemme.»

Utstillingen *Inger Johanne Grytting: Extensions* presenterer en større del av Gryttings kunstnerskap, som spen-

ner fra tidlige figurative oljemalerier til nyere abstrakte tegninger og malerier. I tegningene er ofte utforskning av streken et viktig tema. Flere av maleriene er malt i 2014 og vises for første gang. Verkene demonstrerer kunstnerens utvikling og overgang mellom det figurative og det abstrakte.

Samtidig som Grytting er en utpreget New York-kunstner har hun stadig sterk tilknytning til sitt hjemlige Nord-Norge.

– Jeg er stolt over å ha min første museumsutstilling og at det skjer her på Nordnorsk Kunstmuseum. Dette er en slags tilbakekomst etter alle årene jeg har bodd i utlandet, sier kunstneren.

– Grytting viser en interesse for et komprimert uttrykk, og går innover til noe grunnleggende. Bildene kan oppleves et sted mellom det ekspresjonistiske og minimalistiske. Vi nærmer oss en forlengelse av et indre landskap, påpeker kurator Charis Gullickson.

«Verkene demonstrerer kunstnerens utvikling og overgang mellom det figurative og det abstrakte»

Nordnorsk Kunstmuseum: www.nnkm.no
Utstillingen: Inger Johanne Grytting:
Extensions, 14.02.15 – 01.05.15

OK

I vår artikkelserie om pedagogikk i folkehøgskolen ser vi på hvilke inspirasjonskilder vi kan skimte i folkehøgskolens pedagogikk utover Grundtvig. Først ute var Arild Mikkelsen med en artikkel hvor den jødiske filosofen Martin Buber trer fram. Lena Sendstad har skrevet om Kaospilotene. Olav Klonteig fulgte opp med en artikkel om den amerikanske psykologen Jerome Seymour Bruner. Rune Sødal har belyst Møtet hos Friedrich Bollnow, mens Tore Haltli tok for seg Paolo Freire og bankmetoden. Øyvind Brandt har skrevet en artikkel om montessoripedagogikken. Sigurd Ohrem presenterte filosofen Arne Næss og hans lekne livsfilosofi. Øyvind Krabberød tok for seg prosjektarbeid som pedagogisk virkemiddel. Lena Sendstad skrev om lek og læring, med Lego som eksempel. Odd Haddal besøkte Alverno College i Wisconsin. Benedicte Hambro skrev om kunsten å bruke fortellinger til oppdragelse og dannelsen. Sigurd Ohrem så på dialog i lys av Ricoeur og Gadamer. Einar Opsvik presenterte ideen om at læring skjer mellom mennesker – sosialkonstruktivistisk læringsteori. Lev Vygotskij ble belyst av Sindre Findal Vinje. Øyvind Brandt ga oss et innblikk i John Deweys tanker. Øyvind Krabberød skrev om Summerhill-bevegelsen i England. Odd Haddal formidlet Jesus som pedagogisk forbilde. Lærer ved Solborg folkehøgskole, Geir Ertzgaard, lot seg inspirere av filosofen Søren Kierkegaard. Sigurd Ohrem ser på Sokrates og dialogen.

INSPIRASJONENS SKJULTE KILDER

For en person som ser på seg selv som grunnleggende demokratisk er det ikke bare å vedkjenne seg sin gjeld til Sokrates. Ganske uproblematisk er det selvsagt å påberope seg den Sokratiske dialogen, hans kritiske grunnleggende sans, og, ikke minst, den grunnleggende drivkraften – spørsmålene. Av alle Sokratiske dyder er det denne siste som blir stående, men som også behøver kritikk. Hva innebærer det å stille spørsmål på en så radikal måte. Vil ikke dette, i siste instans, måtte innebære at en også stiller spørsmålstegn ved sin egen posisjon, som den spørrende?

Det er mulig, og fullt ut akseptabelt innenfor den Sokratiske arena, for hovedpersonen gjør det jo stadig selv. «Jeg vet at jeg intet vet», er en mangetydig formulering, og ikke bare et ordspill. I en tolkning handler det om overfladiskheten ved vanlig kunnskap (doxa). I en annen tapning dreier det om selve grunnlaget for forståelse, om selvets beskaffenhet, og om ydmykhet i forhold til hva som overhodet er mulig å vite eller formulere.

Men, spørsmål krever også svar, selv om det skulle være i form av nye spørsmål. Dette bringer oss i nærheten av et nytt aspekt ved den Sokratiske væremåte, til leken eller den gode striden.

EN LITEN EKSURS – ASPLUND

Den svenske sosialpsykologen Asplund lanserer i sin inspirerende bok, *Det sosiale livets elementære former*, det grunnleggende begrepet *sosial responsivitet*. I dette inkluderer han menneskets grunnleggende sosialitet (selskapelighet) og dets ekstreme tilbøyelighet til å ville svare på spørsmål. Ja, så radikalt tilstedeværende er denne evnen at mennesker til og med stiller spørsmål til – og ved – seg selv, for deretter å prøve å besvare dem. Den sosiale responsiviteten kommer før gruppedannelsen, men er et sosialt grunntrekk. Vi er, så å si, medfødt kommunikative og åpne for at verden skal stille spørsmål til oss. Det er denne evnen eller kvaliteten som gjør at mennes-

ket kan leke, uten først å lære å det, eller skrive og lære for den slags skyld, men den angår også vår tilbøyelighet til å prestere over evne – til å overskride oss selv.

SNAKKESPORTEN – SAMTALENS TRANSCENDENS

Menneskets overskridelsesevne er innlysende når det gjelder sport og idrett. To personer som løper sammen overgår hva de makter individuelt. Mange verdensrekorder i f.eks. friidrett og skøyteløp er underskredet på trening, men glimrer med sitt fravær under konkurranse.

Likevel – jeg vil påstå at lek, også den verbale, er en studie i selv-overskridelse. Både i form av å gjøre ting en ikke kan (ingen kjenner lekens regler før de er ut-lekt), og gjennom å strekke seg mot leke-partneren. Selv voksne mennesker kan forsvinne, for-tape seg i leken. Leken er et ur-laboratorium for menneskelig kommunikasjon og overskridelse. Dette har Asplund, lik-som Gadamer, begge inspirert av Hui-zinga, virkelig innsett. Som lek betrak-tet er vår aktivitet betraktet både et mål i seg selv, og en prototypisk modell for senere adferd, proto-læring som pedagoger kaller det.

Så også for samtalen.

TILBAKE TIL SOKRATES

Når det gjelder demokratisk sinnelag, var neppe Sokrates noe forbilde, i alle fall ikke målt etter datidens standard. Han nektet kategorisk å rette seg etter flertallets syn, og påberopte seg, fra sin tilsynelatende elitistiske posisjon, (jfr. Truls Lie), det å ha rett framfor det å få rett. Det er likevel mulig å mene, slik jeg etter hvert har kommet fram til, at det er noe grunn-leggende demokratisk ved Sokrates og hans metode. Og leke, ikke minst, på ironisk vis, å leke seg med samtalepartneren, det er jeg sikker på at han satte stor pris på – nesten for stor.

DIALOGENS LEK

Dialogen kan forstås som en flerstemt, likeverdig og veksel-virkende kommunikasjonsprosess. I siste instans vendes blikket inn mot de talende selv, og deres egen selvforståelse. I mot-toet «kjenn deg selv» ligger også evnen til å delta i en dialog, evnen til refleksiv selvundersøkelse. Dialogens forståelse og erkjennelser (episteme) lar seg ikke uttrykke som påstander og meninger om saksforhold eller kausale sammenhenger. Nett-opp derfor egner den seg ikke for å vinne en debatt, men deri-mot til å holde rommet for selve debattarenaen åpent.

Å SNAKKE PÅ SOKRATISK VIS ER LIKEVEL IKKE ET THE-SELSKAP

Samtalepartnerne i en sokratisk dialog driver hverandre fra skanse til skanse, ikke sjelden med en viss (språklig) brutalitet. Dette skjer ved at partneren utfordres til å tenke kritisk, dvs. å bruke sin dømmekraft, etter hvert mer og mer på seg selv. Men selvet omfatter også, på mystisk vis, verden.

Man presses etter hvert ut i det uvisse, der en «intet vet». I dette åpne terrenget skjer en balansering av forholdet mellom selvbilde og handlingsmønster. Men dette kan ta tid, og avslø-ses av lange perioder med «ørkenvandring». Så også med dan-ningsreisen. Som i «Questet» er denne reisen heller ikke umiddelbart demokratisk i sitt vesen, det ligger et, om enn foreløpig, element av Mester-Elev-for-hold i dialogen.

Hos Sokrates rettferdiggjøres det å samtale med det å nærme seg det etiske høyverdige, dvs. å kunne tenke rett, og samtidig utføre en høyverdig etisk handling (rett samtale). Men det hand-ler nok mest om å få det rette sinne-laget, ikke ulikt en buddhistisk hold-ning. Dialogen blir således en salgs virtuell garanti for at de samfunnsmessige, etiske fordringene blir tatt vare på. Å opprettholde dialogen er også å opprettholde ett rom for døm-me-kraften, fronesis, der et undersøkende etisk felles-skap kan utfolde seg. Med utspring i dette kritiske felleskapet er det mulig å utfelle normer (dyder) for hvordan er en bør gå fram også når en skal handle demokratisk.

FORSTÅElsen OG FORFORSTÅElsen

Forståelsesbegrepet er tosidig på den måten at det både omfat-ter forståelsesprosessen og det som blir forstått, dvs det indre og ytre aspektet ved den førebegrepslige erkjennelsen. Subjekt og objekt er på dette stadiet i forståelsen ikke-atskillbare stør-reelser, og kan ikke holdes atskilt. Den førvitenskapelige forstå-elsen er primær i forhold til skillet mellom subjekt og objekt. Dette gjelder om mulig i enda større grad forforståelsen.

Gjennom forforståelsen har vi «alltid allerede» forstått noe som noe, en forståelse som går forut for den bevisste, uttrykte, eller eksplisitt formulerte forståelse, og som omslutter sitt objekt.

Denne beskrivelsen av visse viktige konsekvenser for vår videre diskusjon:

- For det første er forforståelse et aspekt ved vår væremåte som alle deler, og som dermed ikke er avhengig av rasjo-nell opparbeiding og etablering, for å kunne eksistere. For eksempel er den akademiske erkjennelse, med sin rasjo-nelle, vitenskapelige diskurs kun mulig på basis av en til-grunnliggende forforståelse.

*«Leken er et
ur-laboratorium
for menneskelig
kommunikasjon
og overskridelse»*

- For det andre vil for-forståelse, som vesentlig knytter an til en før-teoretisk væren – i – verden, medføre at en trekker inn forståelsesdimensjoner som følelser, symboler, stemninger og verdier.

AKADEMISK DISKURS OG DEMOKRATI

Diskursetikken (til Habermas) tar sitt utgangspunkt i herredømmefrihet, og er dermed, som ideal demokratisk orientert. Dialoger må også sies å være demokratifremmende, men allerede her vil vi se et dobbeltforhold.

En akademisk overbetoning av vitenskapelig/rasjonell forståelse og argumentasjon virker begrensende for adgangen til deltakelse i en herredømmefri diskurs. Samtidig medfører innnevringen av forståelsen en prioritering av rasjonelle og digitale aspekter ved kommunikasjonen, mens analoge, det vil si, kroppslige, estetiske og non-verbale uttrykksdimensjoner skyves i bakgrunnen, eller ses som sekundære.

Dette fører også til en reduksjon eller utgrensning av selve forståelseshandlingen hos deltakerne, ved at forforståelsen, som i all hovedsak er analog, blir liggende i skyggen.

For folkehøgskolen, som er arena for det helhetlige levende, muntlige og estetiske uttrykk er dette alvorlig, selv om en til en viss grad makter å rekonstruere folkehøgskolens tause kunnskap og analoge uttrykk i et mer rasjonalt og instrumentelt språk.

En alternativ vei å gå ville være å intervenere i de pågående diskurser, gjennom å påberope seg det det estetiske-analoge som en privilegert form, slik en ser i kunsten.

Dette er neppe en utbredt strategi, men samtidig ser vi at livsverdenen og kulturen rundt oss stadig beveger seg i en retning som krever en utvidet språkforståelse. Uansett vil dette være viktig for å forstå folkehøgskolen selv, og folkehøgskolens frigjørende og demokratiske potensial. Det er fremdeles fruktbart å gjøre dette med utgangspunkt i visse grundtvigianske hovedbegreper og verdier. Forhåpentligvis vil dermed bli tydelig hvilken direkte relevans diskusjonen har i forhold til demokratispørsmål i vid forstand.

GRUNDTVIG – DIALOG OG FOLKELIG OPPLYSNING

Grundtvigs begrep om folkelig opplysning inneholder et kritisk potensiale og avslører en dobbelthet. For folkeopplysning var for Grundtvig også det motsatte av folkeopplysning. (Folke) opplysningen kunne være en ren spredningspolitikk der sentrumsverdier og herskendes idealer ble spredt og implementert i de «lavere» lag av befolkningen (I Norge i etterkrigstiden var dette den rådende ideologi når det gjaldt Sta-

tens medie- og kulturpolitikk). Spredningen av kultur eller kunnskap fikk dermed karakter av en ideologisk forvrengning. Først når en tok del i de yndede kulturelle eller demokratiske verdier og praksiser ville en forstå at samfunnet jo allerede var demokratisk.

Slik vil det også klart være med en opplæring i diskusjon. Dersom en deltar i politiske fora der politikk og demokrati diskuteres tilstrekkelig ofte, vil en med stor sannsynlighet komme til å definere demokrati og herredømmefri diskurs i termer en deler med de andre deltakerne på samme arenaer. Det rasjonelle argument vil ha forrang, men med retoriske undertoner. For en sosialisert dialogdeltaker vil det gjelde tilsvarende verdier, basert på lyttingens og forforståelsens fenomen. Her er det viktigere å stille nye spørsmål enn å besvare de gamle. I dag vil trolig media uansett spille en enda viktigere rolle når det gjelder å tolke og videreføre både en opplysnings- og en demokratiforståelse, forvrengt eller ei.

MENNESKETS SANNE DRIVKRAFT

Men i Grundtvigs tolkning av begrepet om folkelig opplysning er det ikke den ytre eller interaktive formidlings som ses på som det vesentligste. Tvert i mot skulle denne opplysningen komme innenfra, og opplyse på den enkeltes premisser, som i det sokratiske «kjenn deg selv». I dette ligger hele fenomenet selv-

forståelse begravet, som et ennå-ikke, et muliggjørende forhold som aldri lar seg realisere fullt ut, men som likevel er en forutsetning for enhver forståelsesak og anvendelse av dømmekraften. I dialogen omtales denne ytelsen eller kompetansen som et dyds-begrep som du kjenner (vet hva er) men som du ikke kan formulere.

Uansett, dette selv som en skal kjenne, vil være ulikt fra individ til individ, og det er nettopp av denne grunn opplysningskraften eller lyset må komme innenfra. Ingen definert, overlevert eller formidlet forståelse kan erstatte denne ene, unike. Ingen kulturell, ideologisk formulering, intet åndelig eller religiøst dogme kan innta selvforståelsens plass, eller settes likeverdig med denne. Dette er det myndige, opplyste, demokratiske menneskets sanne drivkraft.

Moderne fortolket er dette kanskje dagens opplysningsprosjekt i folkehøgskolen, der en ut fra et etisk-pedagogisk idegrunnlag har krav på «å opplyses på egne premisser», det vil si på grunnlag av egne erfaringer og identitet, dvs. ens eget selv.

SIGURD OHREM, FILOSOF OG FOLKEHØGSKOLELÆRER

«Her er det viktigere å stille nye spørsmål enn å besvare de gamle»

KARMØY FOLKEHØGSKULE

Folkehøgskolene opplever stor økning i antall søkere. Også på Karmøy merkes framgangen.

KARMØY: 60 flere søknader enn i fjor på samme tid, og 17 flere som har takket ja til plass. Det er foreløpig status for Karmøy folkehøgskule i Kopervik.

– Takket være regjeringens kuttfor-slag kom folkehøgskolene på dagsorden i høst. Det skapte et stort engasjement blant nåværende og tidligere folkehøgskoleelever. Vi fikk massiv støtte, og oppdaget hvor mange tilhengere folkehøgskolene har i Norge. Vi er et skole-slag som betyr svært mye for mange, og det er vi glade for, sier rektor Kjell Arne Medhaug. På folkehøgskolen velger hver elev to linjer.

HAUGESUNDS AVIS, 11.03.2015

STOR FRAMGANG FOR FOLKEHØGSKULANE

Fleire vil gå på Sunnmøre folkehøgskule i år enn i fjor. Dei siste åra har det blitt stadig meir populært for norske ungdommar å gå på folkehøgskule. For komande skuleår er også auken stor. Over 8 prosent fleire har no takka ja til ein plass på folkehøgskule, samanlikna med same tidspunkt i fjor. Ved Sunnmøre folkehøgskule har ein i dag, 10. mars, 88 elevar som har takka ja til plass mot 70 på same tid i fjor.

VIKEBLADET, 10.03.2015

DATASPEL SOM KULTURUTTRYKK

Buskerud Folkehøgskole er ein av to folkehøgskular i Noreg som har ei eiga esportlinje – den andre er Lundheim Folkehøgskole. Ifølgje Aftenposten kostar eitt år på esportlinja i Buskerud 87.000 kroner, der Lånekassa omgjer 40 prosent av lånebeløpet til stipend for dei som fullfører. Stortingspolitikar Bente Thorsen frå Framstegspartiet er skeptisk til at det offentlege på denne måten skal finansiere dataspel for ungdom. «Jeg ville ikkje anbefalt noen å bruke et år på dette. Jeg ser ikke hva slags utbytte man kan få av det,» seier Thorsen til avisa. Ho føyer seg dermed til dei mange som ikkje tilleggs dataspel positive samfunnsverdiar. Eg trur neppe at alle desse kritikarane ville uttrykt den same motstanden mot at ungdommar på folkehøgskule fekk støtte til å sette opp revy eller spesialisere seg på eit musikkinstrument.

VÅRT LAND, 17.03.2015

«VIKING» BLIR FAG PÅ FOLKEHØGSKULE

SELJORD: Etter stadig meir moderne linjefag på menyen, som ekspedisjon og paragliding, går Seljord folkehøgskule nå 1000 år tilbake.

Som einaste i landet tilbyr Seljord folkehøgskule linjefaget «Viking» komande haust.

Med utgangspunkt i tradisjonelle tek-nikkar og arbeid med organisk materi-ale som skinn, lær, bein, ull og metall vil ein lære å sy, smi, lafte og halde ved like. Skulen har dessutan etablert kontakt med Olavs menn på Akkerhaugen, og ein vesentleg del av linjefaget vil omhandle aktivitet i og rundt Osebergskipkopien «Åsa», som ligg til kai ved Norsjø.

Rektoren fortel om god pågang til linjefaget.

TELEMARKSAVISA, 16.03.2015

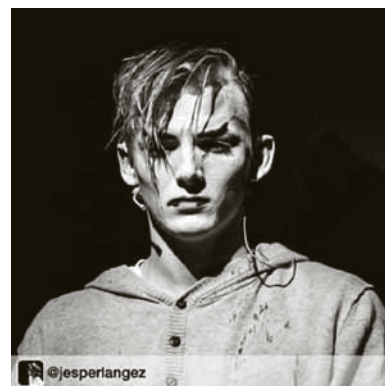
#FHSLiv

Repost from @nordmorefhs. Taekwon-Do + fjelltopp = linjelærer Christian som en flygende gaselle! #nofo1415 #nordmorefhs #fhs-liv #ntkd

Repost from @vidrblokau. Ingeborg drog det längsta strået och fick upp den största torsken. #fhs-liv #utno #øytun #havfiske #kjempetorsk

Repost from @jesperlangez. Meg som Jonathan #Jonathan #Livingston #måke #maincharacter #fhs-liv #work@stage #vefsnfhs

SERIE: PEDAGOGISK HVERDAG – REFLEKSJONER

RISIKOSPORT I FINNMARK

FRILUFTSLIV – OFF PISTE ble opprettet for å imøtekomme brattskikjøringsbølgen som traff det skredkonservative Norge med tyngde tidlig på 2000-tallet. Jeg ville kommunisere med dedikerte ungdommer som var villig til å risikere det meste for å kjøre bratte fjellsider. Håpet var og er å få de til å endre risikoadferd basert på en dynamisk tilnærming til fjellets glider og farer enten det er med terrengsykkel eller breie ski.

FRILUFTSLIVET SOM MÅL OG METODE fungerer godt og er svært effektiv som fellesskapsbygger. Vi må jobbe sammen for å gjøre hverandre gode. Alle må bidra til fellesskapets beste. Den enkelte må ta utgangspunkt i seg selv og sine forutsetninger og finne sin motivasjon for å være med fellesskapet og dermed bidra med et usminket seg. Et skoleår hadde jeg en 59-årig elev med mye livserfaring, særlig fra det private næringslivet. Vi var på en terrengsykkeltur i

«Friluftslivet som mål og metode fungerer godt og er svært effektiv som fellesskapsbygger»

Stabbursdalen og satt rundt bålet. Jeg spurte 19-åringene + 59 ern hva vi egentlig holder på med. 19-åringene så i bålet og svarte som forventet om syklingen, turen og flotte naturopplevelser sammen. 59-åringen løftet temaet til nye høyder når han svarte «det vi holder på med hadde spart det offentlige og private for uante summer hvert år. Vi gjør hverandre gode, i stedet for å framelske personkonflikter, trække på hverandre, baksnakke kollegaer og framprovosere arbeidskonflikter».

I dag deler jeg linja med en dyktig og ny kollega, Johannes Brye. Terrensykkelturene og skiopplegget i skredterreng er såpass krevende med hensyn til veivalg og HMS at vi ikke kan starte med blanke ark sammen med elevene. Hvor det er best og tryggest å dra på topptur og hvilke nettverk av stier vi skal sy sammen krever erfaring og lokalkjennskap. Det ville vært «over evne» å overlate det til elevene i starten. Hvis vi får jobbet med det vi skal skredfaglig og merker at elevene evner å jobbe dynamisk, så slipper vi dem på mer selvstendige turer og prosjekt der vi kvalitetsikrer planleggingen, mens de står alene for gjennomføringen med oppfølging underveis. Dette krever grundig tilrettelegging i forkant og turen avlyses hvis forutsetningene ikke er trygge nok.

Etter å ha startet med elevene bak seg, der vi holder dem i hånda ønsker vi å få dem opp ved siden av oss. Vi ønsker så langt som mulig å skyve dem foran oss i løpet av vinteren, slik at de får en mest mulig selvstendig plattform å bygge videre på med hensyn på livsviktige valg i skredterreng etter Off Piste. Det varierer veldig hvor langt den enkelte kommer i løpet av året, noe som krever differensiert oppfølging fra vår side. Mange tidligere Offpistere kommer tilbake som deltagere på halvårskurset *Ski og skred* for å få enda dypere forståelse av bratt skikjøring og skredvurdering nasjonalt og internasjonalt.

PERSPEKTIV PÅ LIVET

I arbeidet med å bygge opp et tillitsforhold til elevene i risikable naturopplevelser, forsøker jeg å formidle til dedikerte brattskikjørere at «skikjøringen er ikke det viktigste i livet». Man bør mestre og glede seg over å sykle eller kjøre bratt på ski kontrollert, der livet ikke alltid må stå på spill for å gi mening. Som skole ønsker vi å formidle at selve Livet, dine

nærmeste som er glad i deg, venner og helsa er viktigere enn et snørusa øyeblikk med gopro, i lufta, prestisje, fikserte planer eller mangel på fokus i skredterreng. Det er dessverre mange «risiko-forbilder» som får mye spalteplass og filmtid til å forsvare sine kortsiktige perspektiver med hva det vil si å leve fullt ut som menneske. Mange er villig til å risikere mye i en selv-sentrert tid, med «se på meg» i blant annet sosiale medier. Vi blir påvirket av de som pusher grensene og fyller livets mening med øyeblikkets nytelse uavhengig av omgivelsene. Vi ønsker å være en motvekt. Jeg vil forsøke å gi elevene en respekt for livet og en dybdeforståelse av fjellet, snøen og en skiglede basert på trygge «real life» erfaringer der det skjer. Vi vil at de skal forstå at livet er sårbart. Skillet mellom sol, pudder, pur glede og et mareritt, kan bestemmes av et cm tynt svakt lag i snødekket som man valgte å neglisjere. Vi vet alle verdien av å holde 3 sekunder til bilen foran, men du skal ha erfart det for å virkelig forstå det. Det er ikke rom for å feile tilsvarende i trafikken. I skredterreng har vi dårligere odds, så vi må være desto mer fokusert og dynamisk og være villig til å tilpasse skikjøringen etter forholdene hver dag. Jeg håper vårt bidrag innen adferdsendring med dedikert ungdom varer livet ut og i ytterste konsekvens redder liv fra å gå tapt. Dette verdigrunnlaget og et overordnet perspektiv på livets ukrenkelige verdi ser vi på som en felles plattform i hele folkehøgskolelandskapet.

BJØRN MICHAELSEN, LÆRER ØYTUN FOLKEHØGSKOLE

BJØRN MICHAELSEN (49), LINJEFAGSLÆRER ØYTUN FOLKEHØGSKOLE

- 2001 startet og utviklet han Off-piste linje på Øytun
- Arrangert mange ski- og skred workshops
- Han har bidratt på skred- og friluftslivskonferanser i inn- og utland
- 2011 – Årets fjellnavn (FriFlyt) og vinner av Hagløfs Outdoor Award
- 2012 – konsulent for Statens Vegvesen – skredfare på vei

«Mange er villig til å risikere mye i en selv-sentrert tid, med se på meg»

HISTORIEN OM EN FOLKEHØGSKOLELINJE:

ONDSKAP

Med håp om økt elevrekruttering ble de ansatte ved Soltun folkehøgskole våren 2013 oppfordret til å komme opp med nye linjer. Den «Internasjonale skolen for fred» startet med Ondskap. Hva var bakgrunnen for oppstart av denne linjen? Hvilke tanker lå til grunn og hvorfor Ondskap?

AV KRISTINE EDITH MORTON

FRA FOLKEMORD TIL ONDSKAP

Hvert år arrangeres Holocaustdagen i Kristiansand og i 2008 hadde Johnny Masdalen og undertegnede tatt på seg oppgaven på vegne av Røde Kors. Eksperimentet som fulgte var inspirert av «The wave» og «Stanford Prison eksperiment», begge omstridte sosiale eksperimenter. Vi var enige i at ungdom må erfare for å forstå og lære. En nymotens, fordekt versjon av Stasi-politiet ble skapt og målet var å rekruttere ungdomsskoleelever til det vi kalte «Ungdomspatruljen».

Ved å spille på ungdoms fordommer, fremmedfrykt og usikkerhet gav vi dem ett tiltak som skulle «løse» problemet for dem. Av ca. 650 ungdommer meldte 200 seg inn i «stasi». De påfølgende dagene reiste vi rundt til elevene for å formidle kunnskap om Stasi, samt stille elevene til veggs; hvorfor hadde de meldt seg inn? Er det en unnskyldning å gjøre noe bare fordi vennene gjør det samme? Kan man stole blindt på dem som formidler? Hvilke verdier er viktig i et samfunn? Hvordan hadde samfunnet sett ut om Stasi-politiet fikk blomstre opp igjen – var det et samfunn de ønsket å leve i, de hadde jo tross alt meldt seg inn?

ONDSKAPSLINJENS KJERNE

Ondskaps-linjen begynte å vokse frem etter at Masdalen (en stor takk til ham) foreslo våren 2013 at jeg skulle starte linje om «Folkemord». Ønsket mitt var å utvikle en linje som skulle få ungdom til å engasjere seg. Bry seg om mer enn egen navle, og bekjempe ondskaper basert på troen om at vi må kunne vår historie for å unngå å gjenta den. Teksten som følger forklarer hovedessensen i studiet som ble publisert på nettsidene. Studiet var videre primært tenkt som en tredeling, hvor ulike tilnærminger til å adressere temaet var hensikten. Dette har jeg kalt «Ondskapens grunnpilarer». Jeg forklarer her kort hva som ligger i hver pilar.

Hva er ondskap? Dette er studiet for deg som vil grave i dypet av det onde. Sammen skal vi finne ut hva som driver mennesket til onde handlinger. Vi vil ta utgangspunkt i historien, i aktuelle hendelser, og i deg selv. Det vil med andre ord bli et år hvor du får utforsket hvem du er samtidig som du forsøker å finne svar på spørsmål som omfatter grusomme, groteske og fæle handlinger. Hvem utfører handlingene? Hva fører til folkemord? Er du i stand til å delta i en ond handling, og hvor går dine grenser? På slutten av året ser vi på motsatsene til ondskap, hvordan motarbeider vi ondskap?

«ONDSKAPENS GRUNNPILARER»

1. Ondskapen i deg selv
2. Ondskapen i samfunnet i dag
3. Historisk ondskap

1. Inspirert av Holocaustarrangementet ble det å sette elever i en setting hvor de velger det «ondes-vei» en måte for elevene å kjenne på ondskap i seg selv. For deretter å reflektere over eget valg, samt at paralleller ble dratt fra det elevene har gjort til en historisk «ond» hendelse. Eksempelvis hadde vi en aktivitet der vi skremte noen medelever som overnattet ute i skogen midt på natten, det resulterte i en dialog der en del sa at de hadde gjennomført fordi jeg hadde oppfordret dem til det. Hvorpå vi kunne reflektere over ansvarsfraskrivelse; det «å kun følge ordre» med et historisk blikk på Nürnbergprosessen. Målet var at elevene skulle tenke gjennom valg for de ble gjort, ta rette valg i fremtiden, samt stå til rette for de valgene de tar. Hvert enkelt individ er ansvarlig for sine handlinger. Hvorvidt ondskap kommer fra det indre eller er prisgitt ytre omstendigheter er en viktig del av det å forstå grensene for hva en er villig til å gjøre; Er du villig til å drepe om det kan redde ditt eget liv?

2. Ondskap er dessverre noe vi ser hver dag, i nyhetene, hos andre og hos oss selv. En kjapp titt i dagens avis vil gi ett innblikk i mobbing, korrupsjon, terrorisme, urettferdig fordeling, rasisme, menneskerettighetsbrudd – listen er lang. Tanken var å plukke ondskapsbegrepet fra hverandre for å finne frem til kjernen: hvilke premisser må være innfridd for at det kan kalles ondskap? Ved å tillate seg å plukke hendelser fra hverandre sitter man ofte igjen med flere spørsmål enn svar. Er det hendelsen i seg selv som avgjør om noe er ondt? Må hensikten være ond? Er det hva omverdenen tenker om hendelsen som avgjør om den er ond? Er det hva ettertiden tenker? Dette for at elevene skulle få gjøre seg egne refleksjoner, kunne stå for sine argumenter, samt ikke å sluke medias budskap rått.

Hva om en ond hendelse fører til noe godt, er det da fortsatt ondskap? Det siste spørsmålet fikk vi gjennom et sterkt møte med Aman Kedir Kamsare, en tidligere samvittighetsfange fra Etiopia. Hans kamp for ytringsfrihet resulterte i 12 år med tortur og isolasjon. I dag er han aktivist for Amnesty. Han stiller spørsmål ved om han hadde engasjert seg i menneskerettigheter om han ikke hadde erfart brudd på sine egne.

3. Historisk ondskap: Året før jeg startet Ondskapslinjen var jeg på reise i Kambodsja med elever. En tidligere fengselsbetjent ved torturturfengselet Toul Sleng, som også drepte uskyldige ved Killing Fields var vår guide da vi besøkte Dødsmerkene. Å få en forklaring på hvorfor han handlet som han gjorde bidro til forståelse for hvorfor folk drepte under Røde Khmers folkemord. Ondskaps-linjen la derfor turen til Kambodsja og til Vietnam for å grave i historien til Vietnamkrigen. Møte med tidsvitner, samt konsentrasjons- og tilintetgjørelsesleirene, var også en viktig del av vår reise med Aktive Fredsreiser til Tyskland og Polen. I forkant av sistnevnte tur hadde elevene blant annet hatt en hemmelig oppgave der de skulle forfølge og dokumentere hva en annen elev på skolen gjorde.

I klasesammenheng presenterte elevene det de hadde notert seg og utvekslet ideer på hvordan de kunne gjøre det. En oppgave de fleste syntes var fornøylig. Idet vi entret portene til Stasi-fengselet bad jeg elevene om å ha denne oppgaven i bakhodet, etter endt omvisning var det en elev som sa «nå er det ekkelt å tenke på at vi hadde den oppgaven». Jeg ønsket at elevene gjennom å lære seg historie kan forstå mekanismene som utløser forferdelige hendelser slik at de kan forstå viktigheten av å huske historien for å unngå at den gjentar seg. Samt å se historiske hendelser opp imot det som skjer i dagens samfunn, for så å kjenne på det samme i seg selv tror jeg gjør at man får en større forståelse for både nåtid og fortid.

HVORFOR ONDSKAP?

Jeg ønsket gjennom et studie i ondskap å finne fram til det gode i mennesket. Ett mål var at elevene gjennom refleksjon skal ønske å gjøre godt i verden, og stå opp imot urett. Ved å bry seg blir man et mer aktivt medlem av demokratiet og bevisst sin rolle som global verdensborger. Kunnskap om ondskaper for så å bli presentert for og komme frem til handlingsalternativ til hvordan man bekjemper ondskaper vi omgir oss med hver dag ble en naturlig del av studiet.

Jeg tror at man må ha en forståelse for ondskaper for å kunne motarbeide den. For eksempel hadde vi etter reisen med Aktive Fredreiser opplegg i Oslo ved Jødisk museum, Holocaust-senteret og Nobels Fredssenter. Vi besøkte også Eight treasures yoga, hvor grunnleggeren John Bentham underviser yoga gratis og forklarte hvordan yoga kan bidra til å gjøre oss til bedre mennesker. Mot slutten av året var elevene ansvarlig for skolens fredsfestival, samt at vi ved flere anledninger hjalp til ved den lokale Frivillighetssentralens arrangementer.

Holocaust står for meg som den ultimate ondskap. En hel verden så på at mennesker systematisk ble drept. Bak de umenneskelige hendelsene står de som aktivt utfører handlingen, og «tilskuerne» – de som ser det, vet om det, hører om det, men som ikke gjør noe. I mine øyne er de passive tilskuere like skyldige i overgrepet mot ofrene som de aktive. Det finnes vel knapt noen som ikke fordømmer hendelsene under andre verdenskrig, allikevel er vi stort sett tause tilskuere til ondskaper vi ser i hverdagen, og i verden. Omtalen av muslimer i dag har klare paralleller til umenneskeliggjøring av jøder før krigen. Kim Young-un får herje i Nord Korea. Situasjonen i Etiopia i dag sammenlignes av enkelte med Stasi-Tyskland. Listen over ondskapsfulle hendelser er dessverre veldig lang. Hva gjør vi her i Norge? Og hva gjør egentlig du? I mine øyne er det fortsatt stort behov for bevisste samfunnsborgere som står opp imot urett, som våger å si ifra og som aktivt bekjemper ondskap.

*Aman Kedir Kamsare sin historie er utgitt via HiOA. En frigjøringsleders historie.

*«Jeg ønsket
gjennom et studie
i ondskap å finne
fram til det gode
i mennesket»*

HELLAS' STORE HÅP

Den sensasjonelle valgseieren til valgalliansen Syriza har gitt ungdom i Hellas nytt håp, sier Orestes Botouroglou, opprinnelig fra Athen, barn av ekte greske eksilforeldre med asyl i Sverige på 70-tallet.

AV SIGURD OHREM

Etter at Syriza fikk hele 37 % av stemmene ved parlamentsvalget og umiddelbart dannet regjering, har det kommet en mengde friske utspill fra den fargerike forsamlingen av høyt utdannede regjeringsmedlemmer. Den karismatiske lederen for dette massive opprøret mot EUs økopolitikk, er sivilingeniøren Alexis Tsipras, en 40 årig politiker fra Aten, som tidligere var leder for venstrekoalisjonen for folkebevegelser og økologi, Synaspismós, et gresk sosialistisk parti. Hovedpunkter i Synaspismos' politikk har vært sosiale reformer, økologi, feminisme og pasifisme. Nå har de utvidet perspektivet kraftig, og måttet bli mye mer konkrete.

Særlig blant ungdom, som opplever en rekordartet arbeidsledighet på over

50 prosent, har håpet blitt tent på ny, forteller 32 år gamle Orestes, et håp om et verdig liv med sikrere arbeidsplasser og et ordentlig samfunnsnivå. Og særlig blant ungdom har forhåpningene i forhold til bedring vært på et historisk lavmål, 200.000 med akademisk bakgrunn har forlatt Hellas siden den økonomiske krisen startet.

Det prioriterte hovedmålet på kort sikt, sier også mye om hva som har prioritet i Syrizas politikk, nemlig det å takle den humanitære krisen i Hellas, ved å sikre fattige tilgang til mat, bosted, helse-tjenester og elektrisitet. Sult og mangelfulle helsetjenester truer også det sosiale limet i samfunnet. For det uformelle samfunnslivet er spesielt viktig for grekerne. I følge en NRK-reportasje har

mange av atenerne ikke lenger råd til å gå ut og drikke kaffe, ja man har sågar satt i gang en egen hjelpeaksjon for å bøte på nettopp dette. For kafepraten er spesielt viktig for grekerne, et folk som jo er kjent for å ha grunnlagt demokratiet og den borgerlige offentligheten, nettopp tuftet på de urgamle, sosiale arenaene.

VIL BLI TATT MED PÅ RÅD

Men langt fra alle Syrizautspill blir mot-tatt med begeistring av Angela Merkel og andre mektige EU-krefter. Den nye regjeringen kom hurtig med et utspill om å nekte underskrive EUs brev til Putin om ytterligere sanksjoner mot Russland. Et utspill som, pussig nok, kom rett i forkant av en svekkelse av EUs retorikk. «Grekerne krever å bli tatt med på råd», bemerker Orestes, men den nye regjeringen er nok også mer østlig-orientert enn før, med flere marxister og tidligere kommunister i statsrådsposisjon.

«Sult og mangelfulle helsetjenester truer også det sosiale limet i samfunnet»

Kravet om reduksjon av statsgjelden, og en mer human profil på lånetiltakene er kanskje de viktigste temaet for Syriza, men har foreløpig ikke resultert i mer enn en utsettelse av låneforfallene. Den karismatiske Syriza-lederen Tsipras har også en betydelig appell til lederne for sosialistpartiene i det øvrige Sør- og Mellom-Europa, etter at han gjennom lengre tid flittig har besøkt samarbeidspartnere både i Spania, Portugal, Italia og andre potensielle koalisjonsland.

Mange av initiativene har i det hele tatt en grunnleggende ide om tiltak som kan komme til å gjøre EU mer sosialt (og sosialistisk), men det er særlig dette som fungerer som en rød klut på EU-lederne, spesielt når forslagene framsettes av opprørske professorer uten slips og dress.

Blant andre tiltak som fortjener å nevnes i samme åndedrag er økt beskatning av den rike overklassen, og fjerning av den usosiale eiendomsskatten for den mindre bemidlede delen av befolkningen.

SYRIZA

Selv om Syriza ikke oppnådde det de lovet sine velgere og resten av Hellas under forhandlingene med kreditorer og EU, har de fortsatt stor støtte i hele befolkningen. Til og med velgere som ikke stemte på dem ved valget i februar, støtter opp om regjeringen. I de seneste meningsmålingene kommer det fram at Syriza har over 60 prosent støtte i befolkningen. (selv om det sank fra 80 prosent ved starten av forhandlingene)

Og trass i motreaksjonene fra EU, noen positive virkninger av dette opprøret kan en kanskje spore allerede. Fredsavtalen i Ukraina, som kom meget beleilig, alliansen med andre sosialistiske partier i Sør Europa, og kanskje viktigst, nytt håp og motivasjon for den unge befolkningen i Hellas er noen viktige eksempler.

Orestes tror det bare er begynnelsen. Det er en ny internasjonalisme vi nå ser, sier han, inspirert av nesten glemte tenkere og aktivister som Trotskij, som

mente sosialisme kun var mulig hvis en bygde på et internasjonalt, mellomfolkelig grunnlag. Og trotskister finnes det en del av i Syriza, selv om de hittil har vært en fremmed rase i de mer moskvatro sosialistlandene. En av Nordens største viseartister, Bjørn Afzelius var forøvrig erklært trotskist, og drev egenhendig motstandsarbeid mot det Moskvatro Castroregimet på Cuba, etter først å ha støttet revolusjonen på et tidligere stadium.

PAPANDREO

Afzelius var dessuten fra Sverige, et land som Orestes' foreldre forøvrig flyktet til tidlig på 70-tallet, på flukt fra den fascistiske og CIA-støttede militærjuntaen i Hellas.

– *Bare tenk på det, sier Orestes, denne regjeringen er den første demokratiske valgte siden 1923 som ikke baserer seg på et familieministerium. Slike nepotismeregimer er jo nettopp kjent for sin høye grad av korrupsjon. Mens dette er nettopp noe av det denne regjeringen virkelig vil til livs. Omfattende kampanjer for å fjerne korrupsjon er allerede i gang, og denne regjeringen er spesielt egnet for et slikt arbeid, med høy troverdighet blant medlemmene.*

En av disse familiene er forøvrig godt kjent i folkehøgskolen, George Papan-dreo hvis ene sønn, Andreas forøvrig var elev på Elverum folkehøyskole på 90-tallet. Faren var leder for det diskrediterte Pasokpartiet, men har nå startet et nytt parti.

– Men du skjønner at det må være realisme i våre forventninger, selv om dette kanskje er siste utvei for å redde Hellas, avslutter Orestes som er en av mange unge grekere som har flyttet til Norge de siste årene.

Han er kokk og jobber nå i barnehage, men følger intenst med på det som skjer i hjemlandet. I påsken reiser han ned igjen for å møte alle de engasjerte vennene sine og landet han brenner for. Han håper på en ny vår for Hellas.

FINDUS SATSER PÅ KJØTTFRIE MIDDAGER

Findus løfter fram kjøttfri ferdigmatserie etter press fra Framtiden i våre hender og norske forbrukere.

I første omgang tar Findus over salget av de tre produktene som allerede er på markedet: Quorn fileter, Quorn biter og Quorn farse. Quorn er basert på sopproteiner, og har en ernæringsmessig innstilling som kan erstatte kjøtt.

Massivt forbrukerpress

I fjor høst mottok Findus Norge hundrevis av oppfordringer om å satse mer på vegetarisk ferdigmat, i forbindelse med en kampanje fra Framtiden i våre hender. Det gjorde inntrykk.

– Det er ingen tvil om at det massive trykket påvirket oss. Vi har jobbet med vegetarmat i mange år, blant annet mot storhusholdninger, men vi ser økende interesse blant vanlige forbrukere, sier administrerende direktør Atle Farman i Findus Norge til Framtiden i våre hender.

Arild Hermstad, leder i Framtiden i våre hender, håper kjøttfrie alternativer nå vil bli mer tilgjengelig for norske forbrukere.

FREMTIDEN.NO

HJERNEVASKA

– I Israel er dei fleste fråkopla det som skjer. Dei er hjernevaska, og dei er likesæle om kva som går føre seg i bakgården ein halv time unna. Dei ønskjer ikkje å vite, og dei fleste har aldri vore der sjølve. Nordmenn flest veit meir om kva som hender i Palestina enn dei.

GIDEON LEVY, ISRAELSK JOURNALIST OG FORFATTAR I DAG OG TID

A TESTIMONY: RAMBLINGS OF A MIGRANT GREEK

I arrived in Sydney a little more than four years ago, in February 2011. I had been preparing for this uprooting for more than two years, I had done all my research. I was ready. But I was still caught by surprise when I managed to open a bank account, enroll in Medicare, sign up at the unemployment agency and get a tax file number, all in one morning. Back in Greece, to do just one of these things, I'd probably need half a week. I was even more surprised when people didn't change their attitude towards me when I opened up my mouth to speak and what came out was most definitely not an Aussie accent. When I found a job – and not just any job, but one in the field I was interested in! – in a little over a month. When I discovered that the salary, a salary that allowed me to rent a place to live and be self-sufficient for the first time in my 28 years, as well as send money back home to help the family, was considered *embarrassingly low* by Australian standards. Embarrassingly low? That was the most money I had ever earned in my life. Ever.

ENDLESS HOURS

People in Europe and abroad, think that the people in Greece are desperate now because of the crisis. That we suffer now because before that we all lived beyond our means, we worked few hours, partied hard and enjoyed the beautiful beaches. Living la vida loca. The truth is, I hadn't been to the Greek Isles for years before I left. I worked ten-to-twelve hours a day before I finally packed my bags in 2008 and went to do my Master's in London. All for €700 per month. I had a degree from a prestigious Greek university, spoke three languages and gaining €700 per month for twelve-hour workdays was the best I could do. I needed to wait for 6 months after I had started work before I was eligible to apply for basic health coverage. I don't know who these people were, those who

lived beyond their means but it wasn't me. Nor was it anybody I knew. And that's what I really wanted to say, now that I've been given the opportunity: the economic crisis made the disease more obvious, it brought it to the daylight for all to judge. But the disease was always there. The majority of the people worked hard, endless hours for just enough to live by – and they managed to do so mostly due to a fantastic support system based not on any government but on the bonds of the traditional (read: extended) Greek family. There were, of course, the mighty few that filled their pockets. Make no mistake, Memorandum or not, those mighty few haven't paid yet, not a cent. It's those who already had too little to begin with that have been bled dry in the last five years.

BITTERNESS

That unfairness has bred a certain type of bitterness in people, the bitterness that turns into selfishness and then into racism and even cruelty. Golden Dawn may be the third biggest party in parliament now, but the seeds had already been planted before the 2009 crisis begun. And that's why I left. My timing was impeccable (it was 2008 when I left for London and 2011 when I left for Australia) but I had always been planning to leave, the financial breakdown was just a coincidence. I wanted a country where I could make plans for the future, not count beans, where I'd be respected as an individual and I'd be given a sense of community, something I'd been missing in the country I was born. I wanted a country that wouldn't turn me into a bitter, hate-filled person.

One of my favourite things about Australia remains the fact that you always say *good morning* to the bus driver on the way to work in the morning, and he always says it back. He doesn't scowl at you or look at you like you are crazy for being polite. And I never forget

to say *thank you* before I step off the bus. After four years, I've now been disillusioned about my second country; it's not as perfect as I first thought. Its current government for one, has much to answer for. But it's a multicultural country, it gives me the opportunity to rub shoulders with so many people of different cultures and backgrounds and – most importantly – it's a country of opportunity. I'm not just working now, I have a career. I have a future, I have plans, I have goals. I have hope. That *good morning* to the bus driver every morning is re-affirming this hope.

I last visited Greece the Christmas that just passed. It was a bittersweet experience. I had missed my family and I loved the opportunity to spend time with them. But every time I visit I find the cupboards to be emptier than the last time. This winter there was no heating – petrol is too expensive and gas is not widely available. Grandma's cooking was still delicious but the portions were smaller. I heard that there were houses with no electricity, that kids were going to school hungry.

I don't know when I'll visit again. I told my mom I need to save up money, I'd like to buy a flat at some point. But the truth is, while I do love it, Greece still brings out the worst in me. So, lately I find myself saying *home* and meaning Australia more and more often. But, as the great poet Seferis said: no matter where I travel, Greece keeps hurting me.

AV SOFIA
TSAGKARI

Hun er fra Athen,
bor nå i Sidney og
har en MBA fra
Brunel i London

KJERNE OG IDENTITET

F.v. Leder i Svenska folkehögskolans lärarförbund, Ingela Zetterberg og kunnskapslyftministeren Aida Hadzialic. Foto: Sindre Vinje

I Sverige er det SFHL (Svenska folkehögskolans lärarförbund) som organiserer folkehøgskolelærerne og uke 12 er et av deres høydepunkt.

Da samles alle tillitsvalgte og andre interesserte til fagseminarer og workshops på vakre Djuröneset utenfor Stockholm. I år var det hele ni ulike kurs med mange spennende titeler som «Folkhögskolan och dess lärare», «Förhandlarkurs» og «Vad håller vi egentligen på med?». Her går alle workshops over to-tre dager sammenhengende, så man

får virkelig mulighet til å fordype seg.

SFHL er i likhet med oss i Folkehøgskoleforbundet og danskenes FFD svært opptatt av folkehøgskolens kjerne og identitet, og derav folkehøgskolepedagogikken. Dette preget innholdet i flere av deres workshops. Jeg var invitert til å holde workshop en dag om folkehøgskolens pedagogikk, kjerne og identitet fra et norsk perspektiv.

Folkehøgskolen i Sverige er en svært viktig brikke i den svenske skolestrukturen. De har «rene folkehøgskolelinjer» som i Norge (bortsett fra at kun 20% av elevene bor på internat). Men man kan blant også ta videregående utdanning, studiemotiverende kurs (i samarbeid med Arbetsdsförmedlingen) og svenskurs for innvandrere etc.

SFHL fikk toptungt besøk og åpningen av SFHL-vekan. Kunnskapslyftministeren Aida Hadzialic på åpnet mandagens program, mens den nye lederen i Lärarförbundet (230.000 medlemmer) Johanna Åstrand åpnet tirsdagen med en spennende tale som inneholdt både visjoner og analyse av svært høy klasse.

Under Folkehøgskoleforbundets landsmøte på Voss vil vi få besøk av SFHL sin leder Ingela Zetterberg og deres nestleder Tomas Rosengren. Vi gleder oss til å ta dem imot og ser frem til mye spennende samarbeid i årene fremover.

SINDRE VINJE

FAKTA OM SFHL

- Vår svenske søsterorganisasjon
- Organiserer ca 2400 medlemmer. 95% av alle folkehøgskolelærere i Sverige.
- Leder: Ingela Zetterberg.
- Samarbeidsavtale med Lärarförbundet.
- For mer info: www.sfhl.se

KALENDER 2015

13. april 2015

Fra danning til myndig medborger

– dagsseminar med prof. Finn Thorbjørn Hansen, Folkehøgskolekontoret, Oslo

15.–16. april 2015

Folkehøgskolen i samtiden

– for framtiden, Nordiske vårkonferansen 2015 på Nordiska Folkhögskolan, Kungälv, Sverige

18.–19. mai 2015

Drøftingsdager D4,

Hordalandsmøtet, Manger folkehøgskole

26.–29. mai 2015

Samling praktisk personale

2015, Jæren folkehøgskole

1.–3. juni 2015

Folkehøgskoleforbundets

landsmøte 2015, Voss

8.–12. juni 2015

Folkehøgskule

Seniortreff 2015 på

Idrettskolen Numedal

folkehøgskole

10.–13. august 2015

Kurs for nye lærere,

Nansensolen, Lillehammer

10.–12. august 2015

Kurs nye rektorer/ledere,

Nansensolen, Lillehammer

10.–12. august 2015

Kurs for nye praktisk

personale, Nansensolen,

Lillehammer

10.–13. august 2015

Inspirasjonskurs for etablerte

lærere, Nansensolen,

Lillehammer.

10.–12. august 2015

Seniorkurs 55+ for

folkehøgskoleansatte, Nestor

Melsomvik

14.–16. september 2015

Informasjonsseminaret 2015,

Oslo

21.–22. september 2015

Kurs for nye tillitsvalgte,

Sanner Hotell, Gran

22.–24. september 2015

Tillitsvalgtkonferansen 2015,

Sanner Hotell, Gran

19.–21. oktober 2015

Økonomikonferansen 2015,

Sanner Hotell, Gran

10.–12. november 2015

Ledelsesforum 2015 inkl.

årsmøte i IF, Trondheim

10.–12. november 2015

Inspektørsamling, Trondheim

17.–18. november 2015

Nordisk idékonferanse 2015,

Nordiska Folkhögskolan,

Kungälv

Følg med på «Kalender» på

www.folkehøgskoleforbundet.no

for nye arrangementer, eventuelle

endringer, detaljer og påmelding.

Ronnie MAG Larsen er Folkehøgskolens faste spaltist. Han er folkehøgskolelærer, forfatter og musiker. Her gir han oss sitt skråblikk på verden.

LATSKAPSKUNNSKAP

Det er 20 år siden jeg var folkehøgskoleelev og jeg har jobbet i skoleslaget som filmlærer i 15 av dem. I løpet av disse årene har det meste blitt bedre, ikke først og fremst på grunn av meg, men i mange tilfeller på grunn av teknologien og tilgjengelighet. Da jeg redigerte film i 1995 måtte det testes inn tidskoder, vi hadde to VHS spillere, en med råopptak og en som skulle bli master. Disse måtte synkes opp og vi fikk ALDRI se resultatet før filmen var ferdig. Et sant helvete, men jeg lærte håndverket, grundig. Nå får vi filmresultatet på deilige Macer med en gang. Alt blir barneskirenn, men det er selvfølgelig ikke sikkert filmene og historiene blir bedre for det.

Det jeg opplever i større grad enn før er at elevene har lyst til å kunne ting, mens selve læringsprosessen kommer i andre rekke. Jeg har en elev som gjerne vil bli verdens beste fotograf, sannsynligvis er han trundes til å trykke opp visittkort og starte egen fotoblogg over natten, fordi det er så enkelt å gjøre det. Det er så enkelt å finne svaret om man lurar på hva som helst. Men han kan nesten ingenting om dybdeskarphet, lukkertid og ISO. I morgen har samme eleven sikkert lyst til å spille bass for det ser så lett ut. Han kjøper seg en passe dyr en og om noen uker vil han nok påstå at han er bassist etter å ha sett noen leksjoner på nettet, vil bytte til musikklinjen og det hele. Mange elever er senere og mindre kunnskapsrike nå, fordi de egentlig ikke trenger å kunne noe, så lenge de har YouTube, Wikipedia og får tak i alle redigeringsprogram fra Pirate Bay. Kunnskap og software kommer gratis, etter behov.

Folk vil kunne mye, men ikke lære det. Jeg tror vi som folkehøgskoler kan stoppe litt opp, og ta eleven på alvor, som vi sier. Det grunnleggende innen mye av det vi driver med er heldigvis tilgjengelig på nettet, men om vi også bare skal være YouTubes forlengende arm vil vi til slutt bli overflødige. Vi bør la eleven få kjenne på hvordan det er å streve etter noe, jobbe iherdig for å tilegne seg kunnskap, gjerne på kveldstid. Det er da eleven vil føle seg sett, det er da eleven vil føle at han skiller seg ut og det er da eleven vil føle at han mestrer noe som han faktisk kan. Noe som andre vil kunne, men ikke bry seg med å lære.

RONNIE MAG LARSEN

ETT KLIKK. ÉN DØD.

– Jeg hadde studert effektene av massiv skjermtid og gaming ganske lenge, og jeg begynte å undersøke sammenhengen mellom spillindustrien og militæret. Det jeg fant var utrolig skremmende. Militæret har et veldig nært samarbeid med spillindustrien når det gjelder brukergrensesnitt og håndkontroller. Når skillet mellom virtuell krig viskes ut, er man i en gråsoner som dreier seg om en ny type krigføring. Man går fra å få poeng for å drepe i et spill, til å sitte og drepe virkelige mennesker på den andre siden av jordkloden. Denne distansekrigføringen er kjempeskummel. Å sitte i en bunker og drepe andre, mens man selv er helt trygg.

FILMSKAPER TONJE HESSEN
SCHEI I NATT&DAG

8. MARS

- Kvinner utgjør 70 prosent av verdens fattige
- Opp til 60 prosent av seksuelle overgrep skjer mot jenter under 16 år
- Bare 22 prosent av verdens folkevalgte er kvinner
- Kvinner utfører to tredjedeler av alt arbeid i verden, men tjener bare en tiendedel av all verdens inntekt
- 630 millioner kvinner bor i land hvor vold i hjemmet ikke er ulovlig
- Over 60 millioner jenter blir giftet bort før de fyller 18 år
- For kvinner mellom 15 og 44 år, er vold en av hovedårsakene til død eller uføre

FN-SAMBANDET

HJEMME-SIDE-FERIE?

LAG SAKENE FOR FERIEEN ALLEREDE NÅ

Skoleåret nærmer seg slutten med stormskritt og med den ferie for de aller fleste av oss. Men hjemmesiden og Facebook-kontoen behøver ikke å ligge brakk av den grunn. Med litt innsats i ukene frem til ferien, kan sakene ligge klar til publisering gjennom sommeren.

Intervju årets elever

Lag et intervju for hver uke i ferien. De kan lages over samme lest. Et eksempel kan være å presentere elever med navn, alder, hvor de kommer fra og hvilken linje de har gått. Lag så noen enkle spørsmål som hvorfor de valgte den linjen, hva som har gjort mest inntrykk/hva de har likt best ved året og hvorfor de vil anbefale andre til å velge sin linje og sin folkehøgskole. Ta noen hyggelige bilder av eleven i aktivitet eller bare et portrettbilde. Skriv teksten og be eleven lese korrektur. Lag artikkelen klar i publiseringsprogrammet, gjerne med forhåndslagret publiseringsdato – og vips kommer det en ny sak hver uke.

Våre elever gir tilbakemelding om at de stadig sjekker både hjemmeside og Facebook for å lese nyheter. Med enkle knep er det mulig å holde interessen oppe og skape forventninger til året som ligger foran dem ved hjelp av årets elever.

BENEDICTE HAMBRO

MASSIVTRE

Hvis alle hus, hytter og større bygninger i dette landet ble oppført i massivtre ville byggenæringen gå fra å være en sektor som produserer CO₂ til å bli en sektor som absorberer CO₂. Slik kunne den være en del av løsningen på klimaproblemet. Det hadde vært fint, fordi den står for hele 14 prosent av landets klimautslipp.

DN

REALISTISKE LEDERE

– Heldigvis vet du hva som kan redde oss?

– På det individuelle plan må vi inngå et samliv med frykten, vi må lære oss å akseptere at fæle ting kan skje. Kroppene våre kan bli syke, ulykker kan inntreffe. Det samme gjelder for så vidt for samfunnet. Vi trenger realistiske ledere, sånne som Churchill. Han var en ærlig jævel! Churchill sa rett ut at folket måtte regne med masse smerte i tida som kom. På den måten reddet han verden.

PER FUGELI I MAGASINET
DAGBLADET

TIGGERE

– Hvorfor begynte du å engasjere deg?

– Helt tilfeldig. En dag for snart fire år siden satt det plutselig en tigger på broen borte ved T-banen. Jeg ble helt perpleks. Visste ikke hvordan jeg skulle forholde meg til ham og gikk over på den andre siden av veien. Så tenkte jeg, Inger hva er det du gjør? Neste dag gikk jeg bort og snakket med ham med litt fingerspråk og noen engelske ord. Så ble vi kjent.

INGER HUSBY I AFTENPOSTEN

TILPASSET OPPLÆRING

For å tilpasse opplæringen til ulike elever, må lærere tenke på variasjon i arbeidsmetoder og læringsstrategier og legge til rette for ulikt tempo, progresjon og vanskelighetsgrad i oppgaver.

Men lærere innser at ganske mange elever og foreldrene ikke helt har skjønnet poenget. De tror at «tilpasset opplæring» betyr at læreren daglig, kontinuerlig og minutt for minutt skal tilpasse seg elevens behov, fordel og dagsform. De tror «tilpasset opplæring» betyr «spesialbehandling for akkurat meg hele tida».

TRUDE RINGHEIM I MAGASINET
DAGBLADET

HØYRE OG KONSERVATISME

Høyere er, i partiets stadige anstrengelser for å tape neste valg, i ferd med å ødelegge sin egen grunnmur. Det utsagnet kulturminister Thorhild Widvey serverte her er ikke et konservativt argument. «Det er ikke opplagt at alle skal ha hviledag på samme dag» er et liberalt argument. At Høyre liker å definere seg selv som «liberalt konservativt», skulle med all rimelighet bety at partiet klarte å balansere de to konkurrerende posisjonene. Slik ser det imidlertid ikke ut til. Den liberale politikken dominerer totalt, og det kan være greit å erkjenne at i en rekke tilfeller er konservativ politikk det motsatte av liberal politikk. Et konservativt parti hegner om tradisjoner og kultur, selv om det erkjenner at dette er fenomener som ikke er tuftet på den liberale koden om at individet selv må ta alle valg.

ERLING DOKK HOLM I MAGASINET
DAGBLADET

MELGAARD

De store lerretene er druknet i oljemaling, løshår, sminke, glass og konstruerte øyne som stirrer. På et par av dem har han også malt sminke: Feminine ansikt bygget opp av Chanel-pudder, lepestift og neglelakk. Kvinnekropper laget av eksklusiv emballasje.

– Det er grotesk hvor mye folk lar seg påvirke. De føler seg ikke vakre nok, ikke bra nok. Man er aldri bra nok.

– Ne-ei.

Bjarne fnyser litt når han svarer. Så humrer han igjen.

– Det sitter fortsatt en jantelov i ryggmargen din?

– Ja det gjør det alltid.

Jo da, disse bildene kan godt fungere som en slags støtteerklæring til kvinner – og menn – som føler at de ikke er bra nok.

BJARNE MELGAARD TIL MAGASINET
DAGBLADET

**HOLD DEG
OPPDATERT
... OG SI DIN
MENING PÅ**

**WWW.FRILYNT-
FOLKEHØGSKOLE.NO**

«DET VIKTIGSTE AKKURAT NÅ»

– Kan du skrive et innlegg til Åsane Tidende med denne tittelen?, spurte den hyggelige journalisten fra vår herværende lokalavis. Jeg sa ja, men ble straks i tvil om jeg hadde svart riktig på spørsmålet. AV BJØRN BERENTSEN, REKTOR ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

ELEVENE GIR ALT

Akkurat nå driver vi skolen nærmest som et teater. I en periode på to uker legges ordinær undervisning til side, og elever og lærere går sammen om å skape en scenisk oppsetning. Årets oppsetning har tittelen «Bygdetroll», og er blitt en spennende musikal med fengende musikk, sang, dans og alle andre elementer som hører til i en skikkelig musikal.

Vi startet opp mandag i forrige uke. Det som var klart var et råmanus for musikalen, og noen idéer til låter som kunne brukes. Tirsdag i denne uken hadde vi premiere i skolens festsal. Stor suksess, premieren gikk kjempebra. I dag er det onsdag og elevene har spilt en forestilling for våre venner på Nordhordland folkehøgskole, stående applaus og stor jubel. I kveld kommer Fana folkehøgskole på besøk, kanskje dukker det også opp noen naboer. Ny forestilling, ny innsats. Elevene gir alt. Dette er relasjonsbygging, samhandling, utvikling av kreativ kompetanse og ansvarslæring på sitt beste, en for alle – alle for en. Fokus på potensialet!

Hvordan er det mulig å sette opp en musikal på en uke, undres publikum. Motivasjon, glede, god logistikk og stå-på vilje er noen av nøkkelordene. Elevene deles i grupper: Skuespillere og sangere, orkester, dansere, sminke- og kostymegruppe, kulisser og rekvisittgruppe, markedsføring og blogging. Vi har også en liten gruppe som har ansvar for å holde i gang en liten kafé der aktørene kan droppe innom og få seg en kopp kaffe og en vaffel etter behov. Alle oppgavene er viktige og nødvendige for at prosjektet skal lykkes. At skolen i tillegg har dyktige ansatte som stiller opp med fagkunnskap og entusiasme er også helt nødvendig for å komme i mål.

STYRKE KOMPETANSEN

Dette fellesprosjektet er med på å oppfylle de mål vi som skole har satt for kompetanseutvikling hos våre elever. Åsane folkehøgskole har som mål å styrke elevenes kompetanse på disse fire områdene:

Kreativ kompetanse – evnen til skapende virksomhet: Fantasi, forestillings-evne og iderikdom. Styrke evnen til nytenkning og gjennomføring av nye tanker og idéer.

Samhandlingskompetanse – evne til å leve sammen, respektere hverandre, være deltagende, by på seg sjøl, dele, vise empati, være løsningsorientert, evne til kommunikasjon og dialog, se hverandre og gjøre hverandre gode.

Global kompetanse – kulturforståelse, kunnskap, evne til å se seg selv i mikro- og makroperspektiv, ydmykhet og respekt, menneskeverd og solidaritet.

Emosjonell kompetanse og selv-innsikt – evnen å forstå andres følelser, evne til å se og forstå sin egen påvirkning på andre, utvikle egne empatiske evner.

Sist vår hadde noen av ungdommene i unge Høyre glede av å kunngjøre at folkehøgskolene ikke burde få statsstøtte. «Et år med hekling og skigåing i Alpene ga ingen akademiske kvalifikasjoner».

Hva er det viktigste akkurat nå?

Svaret vil alltid være: at de man er glad i har det bra, og at mitt naive ønske om at alle mennesker skal kunne leve gode liv, en dag skal gå i oppfyllelse.

Endres spørsmålet til «hva som er viktig nå», er det mye jeg kan fortelle om.

Som rektor på Åsane folkehøgskole opplever jeg at vi hele tiden har viktige ting å forholde oss til.

Vi er hele tiden opptatt av å gjøre det skoleåret vi er i gang med til en best mulig arena for å nå våre læringsmål. I en tid der mange unge mener seg lite sett, har skolens ansatte gjennom mange år hatt «Fokus på potensialet» som en overordnet læresetning. Se eleven, gi eleven en arena.

DANNELSESREISE

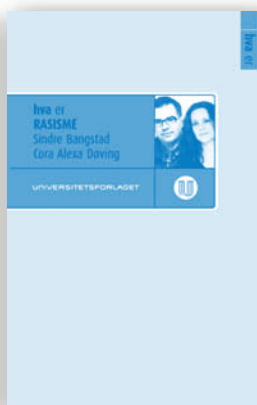
Hvor akademiske læringsmålene til Åsane folkehøgskole er får andre vurdere, men min overbevisning er at den kompetansen vi søker å gi våre elever er nødvendige grunnpillarer i det vi liker å betegne som et godt og inkluderende samfunn.

Et folkehøgskoleår er på mange måter en «dannelsesreise». En reise gjennom et skoleår som gir dannelse på mange felt. Mye av arbeidet med kompetansemålene skjer gjennom undervisningen på linjene, i valgfag og fellesfag. Mye læres gjennom livet på internatet, i møter mellom medelever og med ansatte, og gjennom felles opplevelser og gjøremål gjennom skoleåret. Elevenes dannelse blir også utfordret på skolens studieturer. Noen reiser til fjerne, og for mange av oss, ukjente kulturer, andre har nærmere reisemål. Sentralt for alle våre studieturer er at reisen og oppholdet har et faglig innhold og gir opplevelser som er i tråd med skolens læringsmål. I boken «Utflukt» som kom ut på Bodoni forlag sist høst, beskriver forfatteren Ketil Hofslett Åsane folkehøgskoles internasjonale solidaritetsarbeid gjennom mange år.

Et av kapitlene i boken heter «Tøyseskole» og er en skildring av en fars syn på folkehøgskolen som skoleslag før og etter at hans datter gjennomførte et år på Åsane. Boken anbefales på det varmeste til lesere som ønsker økt innsikt i et skoleslag som ved et hvert regjeringsskifte har måttet stå opp for å rettferdiggjøre sin berettigelse.

Hva er viktig nå?

På denne tiden har vi stort fokus på markedsføring av skolens tilbud, og opptak av elever til neste skoleår. Jeg håper og tror at synliggjøringen av skolens studietilbud og kompetansemål og vil gi oss rikelig med elever både i 2015 og i årene som kommer. Mer enn noen gang er det kanskje nødvendig å ha «fokus på potensialet».

ZYGMUNT BAUMAN **FAGRE FLYDENDE VERDEN** HANS REIZELS FORLAG, DANMARK, 276 SIDER, 250 DKR

Fagre flydende verden er en samling af tekster fra Zygmunt Baumans forfatterskab de seneste ca. 15 år.

Bogen samler centrale kapitler og tekster og tegner et portræt af Baumans samtidssdiagnose med fokus på centrale følelser og temaer som frygt, ondskab, lidelse og lykke samt refleksjoner over sosiologiens natur og rolle i samfundet.

Zygmunt Bauman er polsk-engelsk professor i sosiologi med specialer inden for arbejderklasse, kritisk sosiologi og kulturbegrebet. Han har skrevet en række bøger, der kredser om moralske dilemmaer i det postmoderne samfund.

SINDRE BANGSTAD OG CORA ALEXA BANGSTAD **HVA ER RASISME?** UNIVERSITETSFORLAGET, 160 SIDER, 2015

Rasisme er et begrep som brukes om forferdelige hendelser, monumental urettferdighet og stor lidelse gjennom tidene – men det beskriver også hendelser, ytringer og holdninger vi finner rundt oss til daglig.

Rasisme som fenomen utarter seg på ulike måter og rettes mot ulike grupper. Rasistiske holdninger begrunnes ulikt ulike steder i verden og til ulike tider. Derfor kan ikke rasisme gis en kort, uttømmende og entydig definisjon, skriver forfatterne. Med utgangspunkt i klare eksempler på rasismens mangfold sirkles fenomenet inn: Hvilke mekanismer er i virke når noe kan kalles rasistisk? Hvordan kan vi gjenkjenne rasisme i dag? Hvilke former for islamofobi kan anses som rasistiske? Hva kan antisemittismens historie lære oss om rasisme som fenomen? Er det sammenhenger mellom hudfarge og rasisme i dagens Norge? Hvordan bekjemper rasismen?

LEIF-ANDRÉ TRØHAUGEN **RETORIKK SOM PEDAGOGIKK – Å LYKKES SOM LÆRER** GYLDENDAL FORLAG, 146 SIDER, 329 KRONER

Forfatteren viser også hvordan læreren kan bruke retorikkens tre overtalelsesmidler: ethos, pathos og logos for å fremstå som troverdig og for å gjøre undervisningen god. Boka bygger på intervjuer av elever og observasjon av dyktige lærere, noe som gjør boka både praksisnær og instruktiv.

«I Trøhaugens arbeid har min undervisning blitt systematisk vurdert, og funnene samsvarer godt med min følelse av hva som fungerer. Jeg opplever analysene som meget praksisnære og relevante. De sier noe vesentlig om hva som skal til for å lykkes som lærer. [...] Retorikken sier dessuten noe mer generelt og allmenngyldig om hva som skal til for å lykkes, og har dermed en tolkning av hva det vil si å være menneske. Vi lærere er jo også mennesker, vi tør ikke bare alltid å innrømme det». (Fredrik, observert lærer)

FRIHETEN ELLER

Takk til Geir Ertzgaard for artikkelen *Om kunsten å hjelpe*, om Søren Kierkegaard som pedagogisk inspirasjonskilde i Folkehøgskolen nr 1 2015. Jeg har ofte utfordret nestorer i folkehøgskolen på å si noe om Grundtvig og Kierkegaard, som ofte kan oppleves som motsetninger, men opplagt også kan utfylle hver andre, hvert fall som inspirasjon til en folkehøgskolelærer. Ikke minst hans eksistensialistisk baserte menneskesyn, der bevissthet og eksistensen er grunnleggende utgangspunkt for hver og en av oss og påtvinger mennesket frihet og valg til å leve autentiske liv.

VALGET OG ANGSTEN

Nå er ikke Kierkegaard ukomplisert, hverken å lese eller som inspirasjonskilde. Hvert fall ikke i en såkalt fri-

lynt folkehøgskoletradisjon, i kontrast til Kierkegaards sterkt religiøse tilnærming, for eksempel i hans beskrivelse av *stadier på livets vei*, med den lidenskapefulle og åndelig krevende troen som det ultimate. Likevel gir deler av hans liv og tekster inspirasjon. Dette har Geir Ertzgaard så glimrende trukket fram i sin artikkel. Mitt anliggende her er å supplere det pedagogiske moment som handler om valget og angsten.

Som Kierkegaard også skriver, er det helt grunnleggende for mennesket at vi har bevissthet – hukommelse og fantasi. De er forutsetning for alt, fra at vi kan lese en bok, oppleve et teaterstykke, nyte musikk og se en film, å kunne forstå, til å kunne planlegge ting langt ut i framtiden. Bevisstheten om oss selv, i spennet mellom fortiden og framtiden (av Grundtvig kalt det historisk-poetiske), gir oss friheten, og setter oss i valg-situasjoner. I valget ligger muligheten,

godt hjulpet av nysgjerrigheten (av og til også grådigheten og hovmodet), muligheten til å gjøre gode eller mindre gode valg.

Men det er først når vi velger at vi blir synlige som mennesker for hverandre. Først ved å foreta valget manifesterer friheten seg. Men da utsetter vi også oss selv for reaksjoner fra omgivelsene. Og det kan som kjent noen ganger oppleves smertefullt.

DEN GODE TVILEN

Med frihet og valg følger tvilen som noe helt grunnleggende for mennesket. Og med den angsten som en grunnleggende erfaring, som følge av egen frihet, når man stilles overfor en verden full av muligheter. Slik ikke minst de unge opplever det i vår tid – gjerne paret med forventninger fra andre.

Tvilen kan være så ødeleggende at den blir livshemmende. Men som oftest er den sunn. Eller sagt på en annen måte; som menneske, med friheten til å velge i stort og smått, slipper man ikke utenom tvilen og angsten. Spørsmålet blir hvordan man forholder seg til friheten – til valget, tvilen og angsten. I folkehøgskolen sverger vi til den frie samtalen, som beforder refleksjon over de erfaringer og vilkår vi står i som mennesker. Denne livsviktige refleksjonen skaper forhåpentligvis den basis og det mot vi alle trenger i valgsituasjoner.

Kierkegaard er aktuell og bør så absolutt kunne gi inspirasjon til det pedagogiske liv i folkehøgskolen av i dag. Også på en mer direkte måte. Mange av Kierkegaards tekster og poenger er interessante utgangspunkt for eksistensielle samtaler med elevene.

ØYVIND BRANDT

«Med frihet og valg følger tvilen som noe helt grunnleggende for mennesket. Og med den angsten som en grunnleggende erfaring, som følge av egen frihet, når man stilles overfor en verden full av muligheter»

HVORDAN VARSLE I ARBEIDSFORHOLD

Det har kommet en del spørsmål om hvordan en varslings skal gjennomføres. Utgangspunktet finner vi i arbeidsmiljølovens § 3–6. Det fremgår her at arbeidsgiver har en plikt til å utarbeide rutiner for intern varslings eller sette i verk andre tiltak som legger til rette for varslings av kritikkverdige forhold i virksomheten.

Dette skal gjøres i tilknytning til det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet i virksomheten er pliktig til å utføre. Du vil således regelmessig finne varslingsregler i virksomheten. Disse bør ligge på virksomhetens nettsider slik at de er enkle å finne frem til for den som ønsker å varsle. Varslingsreglene bør inneholde regler om hvem varslings skal sendes til. Dette kan for eksempel være overordnede organ som styret i et selskap, ordfører i en kommune e.l. En del større virksomheter og kommuner har regler om at varslings skal gå til en helt utenforstående instans som et utpekt advokatkontor.

VARSLINGEN SKAL VÆRE FORSVARLIG

Varslings skal være forsvarlig. Reglene bør videre gi retningslinjer for hva en varslings skal inneholde med hensyn til beskrivelse av det varsles om. Det kan også utformes et eget skjema for varslings hvor det fremgår hvilke opplysninger som bør gis. I denne sammenheng er det grunn til å minne om at varslings skal være forsvarlig. Det vil si at det skal foreligge et godt og saklig grunnlag for varslings. Varslings på et sviktende grunnlag kan utsette de enkeltpersoner som det varsles på for store belastninger. Dersom dette gjøres uten noen god nok grunn vil dette kunne lastes varsleren. Generelt sett bør man i en varslings være konkret og beskrive relativt nøye det forhold det

varsles over. Der det er mulig å referere til den/de personer eller det organ det varsles på, bør dette gjøres. Den som varsler må også påregne å måtte forklare seg for det organ varslings rettes til. Kan varslings gjøres anonymt?

KAN VARSLINGEN GJØRES ANONYMT?

Her kommer imidlertid spørsmålet opp om en varslings kan gjøres anonymt. Det legges generelt til grunn at arbeidsmiljølovens regler ikke er til hinder for at varslings kan skjue anonymt. Virksomhetenes regler for varslings bør særskilt si noe om dette, i det det er mange som stiller spørsmål ved om anonym varslings kan gjøres. Skal man gjøre en anonym varslings, er det viktig at varslings er så konkret og utdypende forklart at det organ som skal arbeide videre med saken har en reell mulighet for å få utredet saken.

VARSLINGSPLIKT?

Varslingsplikt? Et annet spørsmål som ofte kommer opp, er om man har plikt til å varsle dersom man kommer over eller er utsatt for kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Arbeidsmiljøloven gir først og fremst en rett for den ansatte til å varsle. En varslingsplikt må springe ut av en særskilt lov eller forskrift. Et eksempel på slik lovgivning finner vi i arbeidsmiljølovens § 2–3. Loven gir her den enkelte ansatte en medvirkningsplikt som for eksempel å varsle om feil og mangler ved arbeidsmiljøet, som kan medføre fare

for liv og helse i virksomheten. Et annet eksempel er at man kan ha en plikt til å varsle om diskriminering. Som nevnt ovenfor, skal virksomheten du arbeider i ha utviklet regler for varslings. Det er viktig at du ved en varslings følger disse reglene. Jeg har gjentatte ganger opplevd at arbeidsgiver ikke anser et brev om problematiske forhold i virksomheten som en varslings i de tilfeller varslings ikke har blitt benevnt varslings og ikke har fulgt varslingsreglene i virksomheten. Dette kan også ha betydning for om arbeidsgiver anser at du kommer inn under varslingsvernet i arbeidsmiljølovens § 2–5.

ADVOKAT BJØRN BRÅTHEN
HENTET FRA SIGNALER,
AKADEMIKERFORBUNDET

GENERALISERINGER OG FORDUMMELSE

Einar Gelius, sogneprest i Lom, skriver i sin uforbeholdne hyllingstale til Hege Storhaug (Dagbladet, 26.02.) at «hun har vist oss hva religionen islam har ført til av ekstremisme og undertrykkelse både her i Norge og overalt ellers i verden». Hun tør å si at «problemet er selve religionen islam og religionens profet Muhammed».

Det er ganske utrolig at en sogneprest i Den norske kirke får seg til å skrive dette. Som om religionen islam er en enhetlig lære, og som om alle som bekjenner seg til islam står for ekstremisme, undertrykkelse og er et problem. Dette er altså prestens budskap til muslimske ungdommer i Oslo, som slår en fredens ring rundt den jødiske synagogen. Dette er hans karakteristikk av religionen til stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Abid Raja – og titusener andre hederlige muslimer i Norge.

Gelius ser ut til å mangle et ord i sitt vokabular. Det er ikke blant de mest prangende, men det har tjent oss vel og har vært til nytte. Som lærer har jeg ofte brukt det for å vaksinere mine elever mot generaliserings fordummende virkning. Ordet er *noen*.

Når noen (der kom det sannelig!) i den offentlige debatt hevder at muslimer, kristne, amerikanere, bønder eller journalister er slik eller slik, eller mener det eller det, da skulle jeg ønske at det lød et pling – og at ordet noen spratt opp. For hør hvor annerledes det ville lyde: Noen muslimer (og noen kristne) er fundamentalister. Noen innvandrere (og noen etniske nordmenn) begår kriminalitet. Noen prester snakker slik Gelius gjør, de fleste gjør det antakelig ikke.

Hvis pronomenet noen forsvinner fra den offentlige samtale, mister vi ikke bare et ord. Vi mister også blikket for nyanse og de mange stemmene. Fargene forsvinner, verden går i svart-hvitt, og generaliseringene overtar. Det blir vi og dem. «Den som ikke er med meg, er mot meg.» «Problemet er selve religionen islam og religionens profet Muhammed.»

Religions- og livssynsdialogen i Norge, som har pågått i bygd og by siden 1980-tallet, har skapt et felles forum og en fellesetisk plattform, som har bidratt på en svært positiv måte til integreringsprosessen i Norge. Hvis Einar Gelius skulle bli en representativ stemme for Den norske kirke, ville denne prosessen bli satt mange år tilbake. Jeg undres på hva biskopen i Hamar tenker om dette?

INGE EIDSVÅG, LILLEHAMMER DEBATTINNLEGG I
GUDBRANDSDOLEN DAGNINGEN

MARKEDSFØRING KOSTER PENGER

Folkehøgskolene må bli tydeligere og mer synlige i både offentligheten og unge menneskers bevissthet. Hvordan skal vi få til dette? Er problemet organiseringen av folkehøgskolene eller handler det om penger?

Jeg tror Morten Eikenes peker på et viktig problem, når han skriver at skoleslaget må bli bedre til være å tydelige og synlige, og at dette er et mer grunnleggende problem enn finansieringen av Informasjonskontoret (IF). I mange sammenhenger er det vanskelig å si noe samlet og generelt om folkehøgskolene, og det er ikke alltid like

lett å se at skoleslaget har noen felles visjoner og kjerneverdier.

Dette er helt klart en utfordring for de som skal markedsføre skoleslaget ut til potensielle søkere eller drive informasjonsarbeid inn mot media, politikere og andre beslutningstagere.

Jeg er som kjent ingen stor forkjemper for at de to grenene av norsk folkehøgskole skal samles i en felles organisasjon og jeg tror heller ikke at vi nødvendigvis vil framstå som mer tydelige og synlige om vi samlet alle folkehøgskolene i en felles organisasjon. Dette på tross av at jeg ser at det er mye å tjene på å jobbe samlet med markedsføring, informasjonsarbeid, pedagogisk utviklingsarbeid og fagforeningsarbeid. Det eneste området som jeg mener det er vanskelig på er faktisk det ideologiske arbeidet, der jeg mener det er en grunnleggende forskjell mellom frilynte og kristne folkehøgskoler.

Slik situasjonen er i dag, så tror jeg Eikenes sin drøm om ett skoleslag i praksis er en realitet. Vi markedsfører oss som folkehøgskole, og organiseringen i to grener er mest en intern sak som folk utenfor folkehøgskolen knapt legger merke til.

I mine øyne er det viktigste akkurat nå å få sikret bedre finansiering av det sentrale markedsføring- og informasjonsarbeidet. Vi må ha flere ansatte og styrke de økonomiske rammene til både det strategiske PR-arbeidet og det daglige markedsføringsarbeidet. Den åpenbare måten å gjøre dette på er at alle de frilynte folkehøgskolene betaler mer inn til IF. Jeg har fått tilbakemeldinger fra rektorer i kristen folkehøgskole som sier at de ser at det samme gjelder for dem i forhold til Informasjonskontoret for kristen folkehøgskole. Hvis det skjer, så vil det gi det felles markedsføringsarbeidet et enda større løft.

Det er beundringsverdig at Eikenes fronter de som vil slå sammen Folkehøgskoleforbundet og Noregs kristelige folkehøgskolelag, men jeg tror at i denne saken så handler det først og fremst om finansiering og ikke hvordan vi er organisert.

Gi de som jobber med markedsføring og informasjonsarbeid skikkelige rammer å jobbe innenfor, så er jeg overbevist om de leverer.

TØRE HALTLI, REKTOR SUND FOLKEHØGSKOLE
(Se Morten Eikenes sitt innlegg side 34)

INFLASJON I REISING: REISENS PARADOKS

Hvis jeg later som om jeg ikke aner hva folkehøgskole er, jeg vet ingenting om skoleslaget, men kommer tilfeldigvis over en brosjyre som heter Alle folkehøgskolene og begynner å bla i den. Da hadde jeg ganske raskt begynt å tenke på hvor jeg kunne tenke meg å reise. Har jeg lyst til å dra til Hawaii, tro? Eller Vietnam? Svalbard hadde jo vært kjempekult!

Samtidig, på en av disse alle folkehøgskolene, sitter pedagogene i møte og undres over hvorfor det er nedgang i antall søkere, og hva de kan gjøre for å øke tilslagsprosenten. Det er ikke et krisemøte, men det er ikke langt unna heller. Her gjelder det å sikre arbeidsplassene og skolens framtid! Svaret kommer ganske raskt; vi er nødt til å gjøre noe med studieturene. Det holder ikke med Berlin når alle andre reiser lenger. Det holder heller ikke med en uke, ungdommen i dag vil på langtur. Nå er de virkelig i siget, her kan løsningen ligge. Penger blir omdisponert, og utsiktene til fjorten dager i New York er gode! Nå gjenstår det bare å vente på strømmen av nye elever.

I årets første utgave av Folkehøgskolen, skriver internasjonal sekretær

Kristine Edith Morton om skoleslagets gode muligheter til å kunne sette en bærekraftig utvikling på dagsorden. Både i møte med elevene våre og i den politiske debatten. Jeg er veldig enig, her har vi et dårlig utnyttet potensial.

Men hvorfor snakker vi ikke om misforholdet mellom ønsket om en bærekraftig utvikling og antallet flyreiser folkehøgskolene kjøper årlig? Det er etter mitt skjønn ikke mulig å drive fremtidsrettet og samtidig fly hele skolen ut i den vide verden flere ganger i løpet av skoleåret. «Vi har innført lange reiser fordi alle andre gjorde det», er svaret jeg får når dette kommer opp i samtalen med kollegaer, både på egen skole og i folkehøgskolelandskapet for øvrig.» For å snu trenden med synkende elevtall, var vi nødt til å legge om, de som søker seg til folkehøgskolen har en forventning om eksotiske studieturer. Resultatet har blitt at vi prøver å utkonkurrere hverandre på studieturer, og i anstrengelsen glemmer vi kanskje å formidle hva folkehøgskolen egentlig driver med.

Det er en delikat balansegang. Vi må gi ungdommene det de vil ha fordi vi trenger elever. Samtidig er det vi som bør og må ha definisjonsmakten. Det

«Det er etter mitt skjønn ikke mulig å drive fremtidsrettet og samtidig fly hele skolen ut i den vide verden flere ganger i løpet av skoleåret»

er vi som driver folkehøgskole som til enhver tid skal sørge for at vi driver godt. Dette er ikke ment som et innlegg i debatten rundt reisesens pedagogiske mål og innhold. Det er ikke spørsmål om vi kan drive god folkehøgskole på lange utenlandsreiser, men om alle skal det? Er dette en vei vi kan forsvare å gå og en villet retning for folkehøgskolen?

SIRI SKJERVE, LÆRER NORDMØRE
FOLKEHØGSKULE

ILLUSTRASJONSFOTO: ØYVIND KRABBERØD

SVAR TIL TORE HALTLI – SJU MILLIONER EKSTRA TIL INFORMASJONSKONTORET?

ENDELIG SKAL VI BLI ETT SKOLESLAG!

Jeg er helt enig i at de siste årene har vist at vi er tjent med en sterk sentral organisasjon som representerer oss alle. Jeg tror også at det er stor enighet om nettopp dette. Hver enkelt skole har ikke ressurser (økonomi, kompetanse, tid, etc.) alene til å overleve morgendagens konkurranse. Og i den grad den enkelte skole forsøkte ville det være sløsing med ressurser.

Min jobb er å lede Ringerike folkehøgskole på best mulig måte i dag og inn i fremtiden. Jeg resonnerer slik: Vårt skoleslag har mye å være stolt av. Her er det bra å være både for elever og ansatte. Skulle vi dele våre suksesshistorier måtte vi satt av god tid. For meg er det selvsagt at vi ville økt vårt omdømme ved å være mer tydelig og synlig. Et økt omdømme vil resultere i enda større søknad til skoleslaget. Og her kommer min kjerne: Flere søkere til folkehøgskolene vil før eller siden komme min skole til gode. Jeg ville med andre ord forsømt jobben min dersom jeg ikke bidro til at skoleslaget ble mer tydelig og synlig.

Så – hvordan blir vi mer tydelig og synlig? Svaret kan være som Tore Haltli litt reservert foreslår – å doble dagens avgift til IF. Jeg håper det bare er en liten del av svaret og at summen er betydelig mindre.

Vi må nemlig tenke nytt om hvordan vi organiserer oss i fellesskap. Vi må tenke nytt om hvordan vi utnytter våre ressurser i fellesskap. Vi må tenke nytt om hvordan vi deler og samhandler. Dagens behov og morgendagens behov må være styrende. Historie og tradisjon skal være med oss, men ikke som i dag – der jeg opplever at det begrenser flere av oss og forsinket en helt nødvendig utvikling.

IF og IKF vedtok i sine styremøter i begynnelsen av mars å utrede fremtidig sentral organisering. Dette er en svært god start, og jeg håper på en innovativ og godt forankret prosess som svarer

per på morgendagens behov. Jeg håper vi har mot nok til å ta de vanskelige diskusjonene, og at vi klarer å bevege oss med noe mer kraft og hurtighet enn det jeg har sett så langt i mine syv år i folkehøgskolen. Forhåpentligvis får vi etter kort tid noe mer og noe langt viktigere (og vanskeligere) enn en sum penger til IF å diskutere.

Mens jeg tålmodig venter på en utredning og en påfølgende beslutningsprosess, som lojalt skal følges, kan jeg jo komme med et tenkt (og ønskelig?) fremtidsbilde:

Året er 2025...

- 9000 elever har akkurat gjennomført det beste året i sitt liv på landets 85 folkehøgskoler.
- I tillegg til et år som har gitt elevene faglig utvikling, læringsglede, sosial kompetanse og økt demokratisk deltagelse, har skoleslaget igjen tatt et stort samfunnsansvar og blitt en bærebjelke innenfor temaene; bærekraft/klima, integrering, folkehelse og drop-out.
- 1. juni tallene for skoleåret 2025–2026 gir oss igjen topplassering i landets nettaviser
- Det snakkes fortsatt i store ord om... sammenslåingen av IF og IKF i 2016 til et slagkraftig folkehøgskolekontor. Et kontor som har utvidet og utviklet seg betydelig siden den gangen. Alle ble overrasket over hvor mye mer vi fikk ut av enkeltskolenes bidrag når vi la grunnlaget for ryddige og gode beslutningsprosesser og unngikk unødvendige dubleringer.

o ... hvor profesjonelle og gode vi fremsto på de store utdanningsmessene fra 2017. Fra det året hadde folkehøgskolene kun en felles stand. Den største, meste spennende og best besøkte av dem alle.

o ... det første samordna opptaket i 2018, som førte til at flere søkere enn noen gang ble konvertert til elever.

o ... sammenslåingen av FHF og NKF i 2018 som endelig satte en stopper for todelingen av norsk folkehøgskole.

o ... det store ansvaret enkeltskolene har tatt i sin region for rekruttering til skoleslaget. Gjennom en god fordeling og lojal oppfølging klarte vi fra 2019 å besøke samtlige videregående skoler med en god rekrutteringskampanje.

o ... den store folkehøgskolekonferansen i Trondheim i 2019 der en visjon og kjerneverdier for skoleslaget ble utmeislet. 320 deltakere fra alle de 85 folkehøgskolene var representert. Konferansen ga skoleslaget et stødig bein å stå på og pekte en tydelig retning for enkeltskolenes utvikling. Det ble straks enklere for oss alle å si noe konkret og felles om hva folkehøgskole er.

Og så tilbake til i dag: Selv om jeg drømmer om et sterkere fellesskap er jeg opptatt av å beholde skolenes autonomi. Men ærlig talt – vi er ett skoleslag – det får være grenser for hvor mye vi skal holde på med på hver vår tue. Sammen blir vi så mye sterkere!

MORTEN EIKENES, REKTOR RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

STOLER VI PÅ SAMTALEN?

Grunnfjellet i folkehøgskolen er den erfaringsbaserte og fordomsfrie samtalen mellom likeverdige mennesker. Den er utfordrende å få til, men vi sverger til den. Uten den, ingen folkehøgskole.

I disse dager er jeg sikkert ikke alene om å oppleve en sterk frustrasjon og avmakt over bestialske handlinger i deler av verden, utført av mennesker mot mennesker. Som for eksempel i Midtøsten. Sett i et større tidsspenn er det nok ikke nytt hva mennesker kan finne på å gjøre mot hverandre. Men vi lever i 2015 og forventer humane samfunn.

Samspillet mellom ekstremistiske krefter og medier av alle slag er sammensatt. Ulike motiver møtes i en dramaturgisk suppe av grusomheter. Vi kan imidlertid ikke la vær å forholde oss til konfliktene. Antagelig ikke mange nok, men likevel mange, drister seg noen ganger til å målbære, at tenk om vi hadde investert de mange milliardene som går til våpen og krigføring i samtaler og oppbygging av bæredyktige samfunn i stedet. Naivt, sier mange. Og det sniker seg inn en tvil hos meg og, der jeg kjenner at sinne og hevtanker har kort vei når grusomme avlivninger av barn, kvinner og menn vises.

Dette er rystende. For det røkter jo ved min grunnleggende tro på mennesket – og på folkehøgskolen som peda-

gogisk prosjekt. Og skal vi være ærlige – det skal vi jo – og uten sammenlikning overhodet – skjer det vel ikke så sjeldent at vi heller ikke fullt ut stoler på samtalen med elevene i alle ting. – Vi vet jo best, etter så mange år.. Det tar for lang tid.. Tenk om.. Og hvordan er det medarbeidere imellom på skolene?

Men vår alles erfaring er at de gangene vi tar oss tid til, og stoler på samtalen, har den en enorm kraft. Det være seg mer uorganisert mellom to, eller mer organisert mellom flere – om dagligdagse ting, konflikter mellom elever eller ansatte, eksistensielle spørsmål eller spenningene på Balkan og andre steder i verden.

Uten håp, ingen framtid. Det er nettopp håpet og engasjementet for en bedre verden vi i folkehøgskolen skal bidra med. Og da kommer vi ikke utenom samtalen. Siden det i samfunnet ikke er mye tid eller for mange arenaer til å føre den erfaringsbaserte, fordomsfrie og likeverdige samtalen, er det nettopp den vi skal stå vakt om og løfte fram og dyrke. Vi må stole på samtalen, nå mer enn noen gang. Den er folkehøgskolen. Den er framtiden.

Samtalen blir derfor også sentral på landsmøtet på Voss Folkehøgskule i juni.

ØYVIND BRANDT

LEDER AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

HVORFOR JOBBER DU I FOLKEHØGSKOLEN?

BENTE KNIPPA VESTAD
LINJELÆRER KUNST-
HÅNDVERK, ELVERUM
FOLKEHØGSKOLE

Det gir meg mulighet til å jobbe med ungdommer samtidig som jeg kan bruke fagområdet mitt kunst/håndverk. Jeg opplever at elevene har gjort bevisste valg når de kommer til folkehøgskolen, derfor er også motivasjonen hos den enkelte stor. Det er rom for møte med enkelteleven og den gode samtale i skolehverdagen, samtidig som det er et dynamisk skoleslag hvor det alltid skjer noe.

Det er et skoleslag hvor du som lærer har stor frihet til påvirkning på alt fra årsplaner, emner, studieturer og hverdagen på skolen. Det er spennende og givende å få være med på å legge til rette for, og følge med på dannelsesreisen til elevene i løpet av året. Danning skjer i og med fag, og på alle de ulike læringsarenaene våre. Tydelig fokus på danning som kjerneverdi skaper et klart mål for skolevirksomheten, og fordrer en annen utvikling hos ungdom enn bedre karakterer.

Ved min arbeidsplass Elverum folkehøgskole er det en driv som gjør at vi stadig ønsker å forbedre oss. Det er mye latter og humor. Fantastiske kollegaer, og dyktig ledelse som alltid prøver å gjøre hverandre gode, og som i felleskap klarer å skape opplevelser og utfordringer elevene kan vokse på, er et privilegium å være en del av. Det skaper motivasjon som gjør at jeg gleder meg til å gå på jobb hver dag.

SINDRE VINJE

LANDSMØTET NÆRMER SEG

Voss Folkehøgskule, 20/5-02, av K. Christen

og svensk perspektiv på kjerne og identitet i folkehøgskolen som innledning til samtaler om kjerne og identitet i norsk frilynt folkehøgskole. Voss folkehøgskole har lagt en flott ramme for landsmøtet. Mer og oppdatert informasjon om landsmøtet finner du på www.folkehøgskoleforbundet.no.

Innkalling til landsmøtet gikk ut 2. mars med frist for påmelding av representanter (delegater) 1. mai. Styret vil i sitt styremøte 23. april sluttbehandle landsmøtesakene til landsmøtet på Voss Folkehøgskule 1. til 3. juni. Samtidig vil valgmenndas innstilling være klar. Saks-papirene til landsmøtet vil sendes ut i starten av mai til de påmeldte representantene og lokallagene.

Som innledning til tema på landsmøtet vil det blant annet gis et norsk, dansk

FRA DANNING TIL MYNDIG MEDBORGER – DAGSSEMINAR MED FINN THORBJØRN HANSEN

I samarbeid med Folkehøgskoleforbundet inviterer Skiringssal folkehøgskole til dagsseminaret *Fra danning til myndig medborger* med professor ved Finn Thorbjørn Hansen. Seminaret finner sted mandag 13. april i folkehøgskolekontorets lokaler i Øvre Vollgate 13, Oslo, fra kl 10.00 til 16.00 og er åpent for alle interesserte. Selv om påmeldingsfristen er ute ved bladets utgivelse, kan det hende det er ledige plasser.

Finn Thorbjørn er professor i Aalborg innenfor områdene filosofisk rådgivning og eksistensiell pedagogikk. Han er en av Nordens nestorer innenfor Filosofisk Praksis og Sokratisk dialog, og har bl.a. bakgrunn fra folkehøgskolen.

Seminaret utgjør også første dag av et to-dagers opplegg for lærere på kurset i Filosofisk praksis og Myndig medborgerskap. Seminaravgiften er kr. 600,- som inkluderer lunsj.

Ta kontakt direkte med Skiringssal folkehøgskole v/Sigurd Ohrem: sigurdoh@vfk.no, mobil 90575413 for å høre om evt. ledige plasser.

FOLKEHØGSKOLEN I SAMTIDEN – FOR FRAMTIDEN

Det er lang tradisjon for den nordiske vårkonferansen. Årets konferanse finner sted i dagene 15. og 16. april på Nordiska folkhögskolan i Kungälv, rett nord for Göteborg i Sverige. Vårkonferansen er for alle som jobber i og med folkehøgskole i Norden. Tema for årets konferanse er *Folkehøgskolen i samtiden – for framtiden*, og har fokus på de nordiska folkehøgskolenes metoder og ambisjoner når det gjelder demokratiske spørsmål, både i forhold til utformingen av læringsmiljøet og ikke minst i forhold til pedagogikk og innhold. Blant annet vil dansk folkehøgskole legge fram deres helt ferske bok om Finnes det en folkehøgskolepedagogikk?

Seminaret vil bestå av en blanding av foredrag, praktiske eksempler fra skoler, samtaler og workshops som ledes av hvert nordisk land. Det er Nordisk folkehøgskoleråd som er arrangør. Ta kontakt med Nordiska Folkhögskolan direkte for mulig plass. Se mer på www.folkehøgskoleforbundet.no under kalender.

SAMLING FOR PRAKTISK PERSONALE PÅ JÆREN FOLKEHØGSKULE

Jæren folkehøgskule inviterer til året samling for praktisk personale. Skolen har lagt opp til et rikholdig og spennende program for alle yrkesgrupper innen det praktiske personalet på folkehøgskoler. Programmet er blitt til i samarbeid med utvalg for praktisk personale.

Samlingen er lagt til dagene onsdag 27. til fredag 29. mai, med tilbud om bonusdag tirsdag 26. mai med tur til vakre, kjente og fantastiske Preikestolen.

På www.folkehøgskoleforbundet.no kan du se mer om program og påmelding, som skjer direkte til Jæren folkehøgskule. Påmeldingsfrist er satt til 1. mai.

LØNN FOR INSPEKTØRER I FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskoleforbundet har fått en del henvendelser om lønnsinnplassering for inspektører. Flere har også ønsket at det sendes ut et skriv til skolene med noen modeller for avlønning som kan være aktuelle. Folkehøgskoleforbundet og NKF har derfor sendt ut et rundskriv/notat om dette.

Lønnsfastsettelse skal skje av arbeidsgiver på grunnlag av inngått tariffavtale og/eller drøftinger ved tilsetting – jf. Landsoverenskomst for utdanning (Virke-området) og «Innledende merknader» i Hovedtariffavtalen på KS-området. Begge avtalene legger vekt på at «ved lønnsfastsettelsen skal det blant annet tas hensyn til stillingens kompleksitet, og den enkelte ansattes kompetanse, ansvar, innsats og resultatoppnåelse».

Før man foretar en lønnsinnplassering for skolens inspektør er det svært viktig å definere inspektørstillingens innhold og omfang. Aktuelle momenter i denne sammenheng kan blant annet være; grad av lederfunksjoner/arbeidsgiveransvar, personalsvar, størrelsen på stillingens inspektørbit og størrelsen på undervisningsplikten som er tillagt stillingen.

I notatet som er sendt ut er det skissert flere modeller som et grunnlag for lønnsdrøftinger som igjen avhenger av den enkelte inspektørstillings innhold og omfang. Rundskriv 6-2015 finner du på www.folkehøgskoleforbundet.no under rundskriv.

GRATIS PERSONLIG KONSULTASJON FOR MEDLEMMER

Er du medlem i Folkehøgskoleforbundet kan du få personlig samtale med konsulent om din pensjon (1/2 time) gratis, dersom du ønsker det. For andre kommer det et tillegg på kr 800,- pr pers. for den personlige konsultasjonen.

Invitasjon med program og informasjon om påmelding er sendt skolene som rundskriv (9-2015) og kan ses på www.folkehøgskoleforbundet.no under rundskriv.

SENIORKURS 55+ FOR ANSATTE I FOLKEHØGSKOLEN

Har du vært i folkehøgskolen/arbeidslivet en god stund og nå så smått nærmer deg en ny fase av livet, kan det fort være en del ting du lurer på i den sammenheng. Hvordan vil du bruke din kompetanse i årene som kommer, i jobb, i fritid? Hvilke muligheter og rettigheter har du i forhold til pensjon, AFP, og hvilken økonomi vil du ha etter at du går av eller trapper ned? Spørsmålene er mange og svarene veldig avhengig av akkurat din situasjon.

Nestor (tidligere Norsk senter for seniorutvikling), i samarbeid med Folkehøgskoleforbundet og Noregs Kristelige Folkehøgskolelag, inviterer til *Seniorkurs 55+ for folkehøgskoleansatte*. Kurset arrangeres i dagene mandag 10. til onsdag 12. august på Nestor i Melsomvik i Vestfold.

Kurset er sterkt subsidiert og koster kun kr 2.900,- inkl. kursavgift og opphold med helpensjon. Prisen inkluderer kursavgift, kursdokumentasjon, overnatting og alle måltider.

ØYVIND BRANDT

NY REKTOR PÅ SOGNDAL FOLKEHØGSKULE:

Ole Karsten Birkeland

- 40 år
- Brei undervisningserfaring, m.a. fra folkehøgskulane Sagavoll, Nordfjord.
- Vikar undervisningsinspektør på Sogndal Folkehøgskule, 18 mnd.
- Leiarerfaring som avdelingsleiar på Sogndal Vidaregåande 6 år,
- President i Norges Klatreforbund, 4 år
- Utdanning innafor Friluftsliv, Kultur og naturrettleiing
- Ole Karsten starter i jobben 01.08.2015

MEB

RYDDER I ARKIVET

Det har rådet et visst kaos i arkivet til Folkehøgskoleforbundet og Informasjonskontoret for folkehøgskolen. Men nå blir det andre tider. Leon Haugsbø, tidligere rektor ved Sunnfjord folkehøgskule og leder av NKF, er nå hyret inn for systematisere arkivet i Øvre Vollgate.

Leon er en sann ordensmann og leverer et strøket arkiv til oppdragsgiverne. Mange takk!

ØK

GRATIS KLEM

Annamåd Klara Hjortaas er elev på Musikk Kunst Teater ved Toten folkehøgskole. Hun var virkelig på tilbudssida på fellesstanden til Toten og Ringebu folkehøgskoler under utdanningsmessa i Trondheim i februar. «Kom og få gratis klem» var hennes inkluderende budskap.

De to folkehøgskolene deltar med en stor stand på seks av de i alt elleve utdanningsmessene rundt om i landet.

– Vi var tilsammen med på seks utdanningsmesser, forteller Live Hokstad, rektor på Toten.

ØK

INTERNASJONAL SEKRETÆR

Kristine E. Morton avslutter sitt vikariat som internasjonal sekretær i Folkehøgskolerådet 1. april. Her i munter passiar i Øvre Vollgate 13 – med Tor Grønvik og Marianne Vindspoll. Brita Phuti vender tilbake fra svangerskapspermisjon, i august. Vi takker engasjerte Kristine for flott innsats.

ØK

REDUSERT MATAVFALL PÅ KJØKKENET

Det blåser en vind av bevisstgjøring om mat på Sund folkehøgskole om dagen. Mat er viktig for elever og personalet, derav økt fokus på sunn, god og økologisk mat. Men like viktig er bevisstgjøringen av hvor mye matavfall som kastes. Det mener både kjøkkenpersonalet og elevene som på hver sin kant har jobbet med henholdsvis å redusere matavfall på kjøkkenet og på tallerkenene.

Fra 1. desember til nå har Sunds kjøkkenpersonale forsøkt å forstå hvorfor det har blitt kastet mat i store mengder på kjøkkenet. De har tenkt at dette må det være mulig å endre og derfor iverksatt aksjon.

– Det vi vanligvis har kastet er restemat som vi varmer opp til buffet på mandager, sier internatleder Svein Arne Sundfær. Årsaken til at mye av restematen har gått i avfallet tidligere er fordi vi ikke kan varme opp mat to ganger ifølge retningslinjer fra Mattilsynet.

Men etter møte med koordinatorene fra Folkehøgskolenes pilotprosjekt om aksjonsforskning og bærekraft, der målet er mer bærekraftige folkehøgskoler, har kjøkkenet satt inn tiltak.

– Det vi har gjort er å varme opp mindre restemat enn tidligere, noe som gjør at vi ikke må kaste det som blir overflødig, og ikke kan varmes opp igjen. Slik har vi klart å redusere matavfallet med 50 %, sier Sundfær fornøyd.

SUNDBLOGG.NO

FOLKEHØGSKOLEN FÅR SIN EGEN LÆRINGSPLATTFORM

I dag er det vel knapt et skoleslag som ikke bruker en læringsplattform for intern kommunikasjon og samhandling mellom. Etter en runde med sonderinger med kjente tilbydere som *Fronter* og *Itslearning*, landet vi på en løsning der vi utvikler vår egen plattform sammen med WIS; firmaet som står bak NAVI – administrasjonsprogrammet folkehøgskolene bruker. Vi har tro på et felles integrert system for hele skoleslaget. Den foreløpige arbeidstittel på læringsplattformen er NAVI-samarbeidsløsning. I dag bruker mange ansatte Facebook og andre reklamebaserte programmer som kommunikasjonsplattform ut mot elevene. Vi har tro på et reklamefritt alternativ, skreddersydd for skoleslaget.

Med en slik plattform vil alle som er tilknyttet få en felles kommunikasjons- og samhandlingskanal, internt på egen skole, på tvers av skoler og folkehøgskolekontoret.

De fleste folkehøgskolene har blitt med på satsningen, og vi håper på sikt at vi vil få med samtlige.

Hva vil læringsplattformen kunne tilby? Noen hovedpunkter:

- Elever kan få tilgang på egen informasjon om fravær, info fra lærere etc (direkte på PC, mobil eller nettbrett).
- Ansatte får tilgang på info på de rom man er «medlem av», og mulighet til å registrere fravær direkte fra app.
- Intern kommunikasjon på den enkelte skole (mellom hver deltaker; ansatte og elever). Hver linje kan for eksempel ha sitt eget «rom». Man kan være medlem/deltaker av mange ulike rom.
- Kommunikasjon mellom skoler (eksempelvis egne «rom» for samarbeid mellom faglærere i friluftsliv eller foto)
- Kommunikasjon mellom skolene og folkehøgskolekontoret. Ulike rom/fora.

- Kalender, epost, skype, chat etc. (Alle brukere, både ansatte og elever, får tilgang til Office 365 som vil kunne tilby svært gode tjenester innenfor området).
- Lagring og deling av filer og dokumenter i nettskyen.
- Fleksible varsler – slik at man selv kan velge hvilke rom man ønsker varsler fra.
- Samkjøring med NAVI-adm. program.

Hva er en læringsplattform?

En digital læringsplattform (ofte omtalt ved det engelske navnet Learning Management System eller forkortelsen LMS) er et system for å administrere brukere og organisere e-læringsinnhold i utdanningssystemer som benytter mappe-metodikk. I de fleste læringsplattformene kan brukerne kommunisere med hjelp av synkrone og asynkrone verktøy, som chat, e-post og forum.

LMS-er blir gjerne markedsført som pedagogiske instrumenter, men det er den faktiske bruken som utgjør det pedagogiske. Et LMS er bare skallet rundt et faglig innhold, der ulike programmer og verktøy støtter opp om læringsaktiviteten.

(Wikipedia – om «læringsplattform»)

Dersom du ønsker å vite mer om utviklingen av NAVI-samarbeidsløsning kan du finne informasjon på www.wis.no

SINDRE VINJE

BÆREKRAFTIG MAT, BÆREKRAFTIG KJØKKEN

Den 23. og 24. februar ble det holdt kurs for kjøkkenpersonale på Hadeland folkehøgskole. Fokus og tittel for kurset var bærekraftig mat og bærekraftig kjøkken. Det ble to spennende og intensive dager der Will Nicholson fra *Intolife* og Uffe Rudebeck tok tak i det praktiske, mens Sindre Vinje hadde en økt om det sosialpedagogiske arbeidet. Astrid Bjerke fra *Framtiden i våre hender* besøkte også kurset og holdt et innlegg på morgensamlingen.

Det ble et svært vellykket kurs med mye god mat og erfaringsutveksling.

sv

HVA ER FOLKEHØGSKOLE?

Budsjettkampen i høst handlet om tilskuddet, men spørsmålet *Hva er folkehøgskole?* var den underliggende problemstillingen. Hvordan kan vi, på en enkel måte få forklart hva som er hensikten med folkehøgskolen? Hvordan nå ut med det egentlige innholdet, til oss selv og til omverden? Vi kan ikke slå oss til ro med at vi oppnådde pengemålet i høst. Det kommer flere runder og vi bør forberede og forbedre oss selv på spørsmålet: *Hvorfor er folkehøgskole så viktig at staten skal betale 800 millioner i 2016 til skoleslaget?*

Nedenfor følger et forsøk på en kort definisjon til videre utvikling, men med en klar forutsetning: Den må være kort og konsis og huskbar!

Folkehøgskolen er en viktig del av mangfoldet i norsk skole og representerer et verdifullt tilbud som gir mulighet til å møte:

- faglig utvikling
- personlige utfordringer
- menneskelige relasjoner i et større fellesskap
- kunnskap om og forståelse for demokrati, bærekraft, det flerkulturelle samfunn og menneskeretter
- aktiv deltakelse i samfunns- og kulturliv

BUDSJETTET FOR 2016

Folkehøgskolerådet har regnet ut forventet tilskudd over statsbudsjettets for 2016 og oversendt beregningene til Torbjørn Røe Isaksen og til Stortinget.

Beregningene er gjort på bakgrunn av tildelte midler i 2015. Det er foretatt en generell kostnadsjustering i forhold til 2015 med 3,6 %. Endringer i læreres utdanningslengde fører til ytterligere utgifter for skolene. En evt. kompensasjon for dette ellers i utdanningssamfunnet, regner vi også vil bli gjort gjeldende for folkehøgskolene.

Det elevavhengige tilskuddet til folkehøgskolene beregnes på grunnlag av snittet de tre foregående årene. Vi gjør oppmerksom på at på grunn av et forventet høyere elevtall i 2015/16 og dermed økt direkte tilskudd til de fire særskolene og 75 nye elevplasser på Kristiansand folkehøgskole, blir det også et høyere elevavhengig tilskudd i 2016 enn i 2015, selv om det har vært en liten nedgang for de resterende skolene.

I post 70 (tilskudd til skolene) er det for 2016 lagt inn full uttelling for Kristiansand folkehøgskole med 9, 215 millioner. I budsjettavtalen for 2015 ble regjeringspartiene og KrF og Venstre enige om:

«Stortinget ber regjeringen frem til RNB avklare rammer og finansiering for en ny folkehøgskole, SKAP, i et samarbeid mellom det offentlige og næringslivet i Lindesnes-regionen.»

Intensjonen bak dette er at SKAP folkehøgskole skal godkjennes og vi har derfor lagt inn 4,5 million til ny folkehøgskole i Mandal, SKAP fra 1. august.

Til sammen ber Folkehøgskolerådet om at budsjettet økes fra 771 297 000 kroner i 2015 til 809 257 000 kroner i 2016.

UNGDOMSPARTIENE

På rektormøtet i Bergen i januar i år var alle ungdomspartiene invitert og møtte opp til samtale om folkehøgskolen og bærekraft. Et av resultatene var at AUF etterspurte materiell for å ta med folkehøgskolen i sitt prinsippprogram. En orientering om elevstatus per 2014 og punktene ovenfor er oversendt AUF. Samme utfordring er sendt alle de andre ungdomspartiene. Høstens kommune- og fylkestingsvalg gir skolene mulighet til kontakt med bl.a. ungdomspolitikere. Kan punktene ovenfor brukes aktivt i denne dialogen?

ODD ARILD NETLAND

ØKNING I ELEVTALET

Det har vært en stor økning i elevtallet. Sammenlignet med mars i fjor så var det 11 prosent flere elever som takket ja til en plass på en frilynt folkehøgskole i år. Om man tar de samlede tallene for alle folkehøgskolene, så var økningen 8 prosent.

Dette er svært gledelig og vi håper at tallene holder seg helt til skolestart.

Det er ikke alle skoler som har opplevd en økning i elevtallene foreløpig, men vi håper at når det regner på presten så drypper det også på klokken. Vi oppfordrer alle skoler med fulle

linjer om å gjøre seg kjent med tilsvarende linjer på andre skoler slik at overskytende elever kan bli oppfordret til å søke plass der. Dermed kan vi beholde alle de mange søkerne i folkehøgskolene.

Vi oppfordrer også alle skoler til å oppdatere markeringene på våre nettsider slik at det er tydelig når linjer er fulle eller når skolen har begynt å operere med ventelister. Dermed blir det færre skuffede søkere – og lettere for unge å søke seg mot skoler som fortsatt har ledig plass.

PLANLEGG SOMMEREN!

IF er nå i gang med å planlegge sommerens aktiviteter. Dette gjelder både på markedsføringssiden, men også i sosiale medier. Vi oppfordrer elevene til å ta bilder av læreren sin, rommene sine, skolen sin og av det de lærer – og å legge det ut på Instagram. Dermed har vi et godt billedtilfang når vi skal kjøre sommerens kampanjer.

Vi oppfordrer også skolene til å, allerede nå, planlegge sommeren i sosiale medier. Lag små filmer som viser hva

elevene lærer, vis hverdagen, vis skolen. Disse filmene kan gi dere god oppmerksomhet når sommeren er tom for elever og det er lite å skrive om på for eksempel Facebook.

OPPMERKSOMHET RUNDT ESPORT

I skrivende stund har det vært noe medieoppmerksomhet rundt folkehøgskolens esportlinjer. Bente Thorsen fra Fremskrittspartiet har uttalt at hun synes det er unødvendig med slike linjer og har nok ikke fått med seg hvordan også esportlinjene fremmer gode folkehøgskoleverdier som samarbeid og lagspill.

Det er godt å se at folkehøgskolen (og esport) har mange varme forsvarende – blant annet i en lang kommentar i avisa Vårt Land.

DORTE BIRCH

**HAR DU ANSVARET FOR
STUDIETUREN I ÅR?
GJØR STUDIETUREN
EN KLASSE BEDRE
MED KILROY!**

 SPAR TID
OG PENGER

 STYRK DET FAGLIGE
INNHOLED

 SIKKERHET
OG TRYGGHET

 ERFARNE
REISESPESIALISTER

Gruppereiser med KILROY - Et enkelt valg

KILROY tar studier og studenter seriøst. Vi vet at studieturer og skoleturer ofte er et viktig supplement til undervisningen og det derfor er viktig at det faglige innholdet er nøye planlagt på forhånd.

Vår lange erfaring med å arrangere gruppereiser og alt det innebærer, gir oss en uvurderlig kompetanse. Samtidig gir det dere som kunder en sikkerhet rundt avviklingen av reisen. Med erfarne reisespesialister, den beste servicen og fleksible løsninger tar vi oss enkelt og greit av hele prosessen.

Kontakt oss for gratis tilbud:

- 23 10 23 40
- gka@kilroy.no
- groups.kilroy.no

KILROY

SOYALANDET

Ungdomsorganisasjonen til Utviklingsfondet *Spire* har kommet med en fersk rapport «Soyalandet».

Soyaindustrien i Brasil er en viktig årsak til avskoging i Amazonas og økt press på levekårene for Brasils urbefolkning og småbønder, hevder kritikere. Samtidig har import av soya fra Brasil, som kraftfor til landbruket og oppdrettsnæringen i Norge, økt dramatisk det siste tiåret.

Spire har også en underskriftskampanje vi oppfordrer til å skrive under på. De etterlyser et «Framtidsombud» som kan tale framtidige generasjoners sak i dagens politikk.

Bruk gjerne rapporten som utgangspunkt for en diskusjon på skolen deres.

Rapporten og underskriftskampanjen finnes på nettsidene til *Spire* – www.spireorg.no

BÆREKRAFTSMÅL

Ved tusenårsskiftet satte FN's medlemsland seg åtte mål for å bekjempe verdens fattigdom innen 2015. Disse målene skal nå byttes ut med Bærekraftsmål. FN har invitert sivilsamfunnet til å delta i utformingen av målene, forslag foreligger men er enda ikke vedtatt. IU utfordrer skolene til å elevene utforme sine egne forslag og bli enige om hva de synes er viktigst ved skolen. Forslagene sendes **IU@folkehogskole.no** som samler forslagene og oversender Bjørge Brende.

OPPLEGG SORTERT PÅ TEMA RESSURSSAMLING ENGASJER DEG TIL LÆRER OM GLOBAL SKOLE

GLOBALSKOLE.NO

På Globalskole.no finnes gratis ideer til undervisningsopplegg innenfor globale utviklingsspørsmål. Folkehøgskolen er ønsket som bidragsyter. Skoler som har opplegg som er innenfor temaene på siden oppfordres til å sende inn til

IU@folkehogskole.no

ZLATAN IBRAHIMOVIC

Det er ikke fotball IU ønsker å tipse om. Men Zlatan har satt i gang en kampanje «805 million names».

Kampanjen setter fokus på å bekjempe sult. Filmen som er på kampanjesiden passer fint til en morgensamling og refleksjon rundt hvordan man kan bruke eget liv på å sette fokus på utfordringer vi står ovenfor; hvordan man kan være en del av løsningen. Kampanjen er et samarbeid med World Food Programme (WFP).

www.wfp.org/805millionnames

NORSK HANDELS- POLITIKK

«På bunnen, utenfor og på vei opp», en ny rapport om globale utviklingsintersers rolle i norsk handelspolitikk utgitt av Kirkens Nødhjelp. Norsk handelspolitikk bidrar for lite til å gi fattige mennesker i utviklingsland framtidsmuligheter, mener Kirkens Nødhjelp (KN). KN kommer med en rekke forslag til hvordan norsk handelspolitikk kan legges bedre til rette for utvikling i rapporten. Vi oppfordrer også om å bli med i kampanjenettverket til KN; «lån oss din stemme». Da får de beskjed om når KN trenger din signatur for å påvirke i viktige beslutninger i norsk og internasjonal politikk.

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSÅKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ola Bergum
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Grete Strømsøyen
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Kari H. Birkeland
www.fana.fhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Arne Hagen
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKULE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Wiggo Sten Larsen
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Tor Kristen Grindaker
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Gisle Skoglund
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

IDRETTSSKOLEN

– NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE
3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Sølvi Pettersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Kjell Arne Medhaug
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKULE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Brynjar Tollefsen
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: May Kristin Bolli
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKULE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Unn Irene Aasdalen
www.nansenskolen.no

NESTOR SENIORUTVIKLING

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Hans-Åke Höber
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Einar Hermansen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringeby
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Arve Husby
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Konstituert rektor: Caroline Rysstad
www.setesdal.fhs.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØGSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEJBERG FOLKEHØGSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 16 81 04
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGEN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

Pb 174, 6851 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Mai-Evy Bakken
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Rune Sødal
www.solbakken.fhs.no

SOLTUN FOLKEHØGSKOLE

9440 Evenskjer
Tlf.: 77 08 99 30
Rektor: Marit E. Hetmann
www.soltun.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKULE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Tor Haltli
www.sund.fhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKULE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognest
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKULE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TORSHUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TRONDARNES FRILYNT FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Erlend Welander
www.trondarnes.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Cathrine Markussen
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5700 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Lasse Sandberg
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØGSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Berglind Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

B-BLAD

RETURADRESSE:
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Gisle Skoglund: Jeg har blitt utfordret av Bodil Nystad fra Vefsn Folkehøgskole til å sende en tekst som har betydd og betyr mye for meg.

SPIRIT

Man gets tired
Spirit don't
Man surrenders
Spirit won't
Man crawls
Spirit flies
Spirit lives when man dies
Man seems
Spirit is
Man dreams
The spirit lives
Man is tethered
Spirit is free
What spirit is man can be

(MIKE SCOTT, THE WATERBOYS)

Gisle Skoglund er rektor på Hallingdal folkehøgskule.
Han gir Arne Myksvoll stafettpinnen videre.